

Řeč

Ladislav Hejdánek

◆ bytový seminář, česky, vznik: 28. 12. 1982

◆ private seminar, Czech, origin: 28. 12. 1982

Řeč [1982]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1982-12-28 Řeč (1) [LVH20VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Vložit řeč znamená dospět k usebrání v události vlastní. Takže vložit řeč je dospět k tomuto usebrání.

A já teda tu řeč v tom, co jsi teďka vysvětlil, absolutně nechápu. Tu řeč bych tam do toho nedokázal zapracovat.

Hejdánek: No, to je jednoduché, to jsme přece o tom mluvili, že je daleko přiměřenější ta izraelská tradice než řecká, která poznání chápe jako nahlížení, kdežto ta izraelská to chápe jako naslouchání. A když my nasloucháme, tak nám to, co slyšíme, dává smysl jedině tehdy, když to slyšíme od začátku až do konce. My musíme naslouchat, když někdo něco řekne, celou větu řekne, tak my to musíme naslouchat a spolu s ním, když řekne první slovo, tak už tak tentativně, asi co bude říkat, a on říká něco jiného, teď to opravujeme, stále sledujeme, kam to míří, a už kus předtím, než skončí, tak už víme, co řekne. Když ho známe, když s ním můžeme počítat a tak dále, jenom si to necháme zkontrolovat, že skutečně dořekne až sem, a teprve když je to celé, ať už v naší mysli, že už odhadneme ten konec, anebo když opravdu musíme počkat, až ten konec je řečen, tak teprve když je to celé, tak to můžeme interpretovat jako to, co bylo řečeno. Ta interpretace toho, co je řečeno, co je promluveno, ta je možná jenom tak, že shrneme to, co probíhalo od začátku až do konce té promluvy.

Jiný hlas: No, tak jestli by se možná dalo říct, že ta událost je událostí teprve tehdy, když tu událost hodnotíme, nezávisle na tom...

Hejdánek: Tam o žádné hodnocení nejde.

Jiný hlas: No, ale v tom případě, že bychom to nehodnotili jako událost, nebo by to nikdo za událost nepovažoval...

Hejdánek: Ty myslíš hodnotit, jako uvažovat, brát to jako. Dobře.

Jiný hlas: Ano, tak kdyby to nikdo jako událost nebral nebo nikdo to tak ani nechápal, tak by to jakoby nebylo. Tak to jako není. Nebo pro nás by to byl jenom sled jednotlivých okamžiků.

Hejdánek: Tak to není. To jsou jenom sled jednotlivých okamžiků, jak to říkal Zenón. Zenónova argumentace je přesně založena na tom, že odmítá brát událost v jejím celku. Že ji rozkládá na malinké kousky a tvrdí, že každý ten malinký kousek není už žádná událost, není žádné dění, nýbrž je to cosi nehybného. Šíp, který se vystřelí, tak v každém okamžiku je na nějakém místě a na tom místě stojí, protože nemůže být na místě a zároveň tam nebýt. Kdyby tam nestál, tak tam zároveň je a není. Čili v každém okamžiku je na nějakém místě a není na jiném, a to znamená, že v každém místě stojí. Čili nemůže letět. To je právě Zenónův argument, který odmítá brát událost tak, že v každém okamžiku je tam něco z minulosti a něco z budoucnosti, že je to tam zpřítomněno.

Jiný hlas: Ovšem to, že se to děje v každém okamžiku, se tak může dít jedině tehdy, jestliže buď potom, nebo během toho, nebo předtím, to jako událost bereme. Že jsme schopni to usebrat.

Hejdánek: To nejde jenom brát jako událost, ono to není. Rozumíš, my to musíme usebrat.

Jiný hlas: Předem o tom nevíme, že je to událost.

Hejdánek: To je otázka, co předem víme, nevíme. Možná, že by se dalo říct, že podobně jako Kant ukazoval, jaké máme *apriorní* pojmy, tak pojem událostnosti je *apriori*. Že je to dřív než jakékoliv uvažování. Protože když běží pes za zajícem, nebo liška za zajícem, tak se nechová tak, jako kdyby jednotlivé okamžiky byly izolované. Ona tomu zající nadbílá způsobem, v němž je jasný odhad, co ten zajíc bude dělat. Nebo když pes pronásleduje kočku, v nějakém příkladu nějaký filosof to právě použil, ten pes a kočka, a kočka po stromě vyleze a skočí na druhý břeh, a pes to nemůže udělat a potok je příliš široký, než aby ho přeskočil, a kdyby plaval, tak mu mezitím uteče, tak ten pes, ačkoliv kočka běží takhle, tak běží někam nalevo, kde ví, že to ještě přeskočí. Čili si zkrátí čas, za cenu, že si prodlouží cestu, nejde po přímce. To všechno je možné vložit jedině tak, že dokonce u psa lze předpokládat nějaké vnímání té událostnosti. Martin tomu říká hodnocení situace, to je hrozně blbé slovo, protože všechno hodnocení

patří do axiologie, hodnoty. Hodnocení a hodnota, to nepoužívejte. Ale znamená to být schopný vnímat dění jako dění a ne jako sled jednotlivých okamžiků.

Když ten zajíc běží do kulata, takhle zatáčí, tak když se díváme, co dělá pes, který ho pronásleduje, tak ten pes nikdy nemíří přímo na toho zajíce a furt jenom míří takhle za ním, čili že by ten pes taky obíhal jakýsi menší kruh. Pes odhadne, jak asi ten zajíc běží a nadbíhá mu. Zase, on předvídá určité dění.

Jiný hlas: Takže je to jistá otevřenost do budoucnosti?

Hejdánek: Dalo by se to tak říct, ale zejména jsem teď mluvil spíš pro to *apriori*, tedy že u toho psa je jakési *apriori* už, které je ještě nereflektované samozřejmě, čili ještě dřív než je jakákoliv úvaha, tak už je tady nějaké vnímání té událostnosti.

Jiný hlas: Nepředstavovalo by to spíš určitou zkušenost už u toho psa? Že zřejmě už má nějakou zkušenost s tím, že když ten zajíc tak zatáčí, tak že...

Hejdánek: Ale zkušenost je také usebrání. Jak může být zkušenost, kdyby měl jenom jednotlivé zkušenosti, tak co z toho udělá? Udělá to hromady?

Jiný hlas: No tak může mít třeba zkušenost, že když běžel za tím zajícem poprvé, tak za tím zajícem pořád zatácel a přišel na to...

Hejdánek: Ale jak může mít tu zkušenost, když ještě běží? To musí ten běh dát nejdřív dohromady. Rozumíš, to nejde o to, jak uvažoval pes, nýbrž jde o to, že musel mít schopnost vnímat ten svůj běh za tím zajícem a běh toho zajíce jako událost, a ne jako sled jednotlivých okamžiků.

Jiný hlas: Ono se tohle používá spíš jako důkaz právě, že je schopen úvahy, tudíž myšlení.

Hejdánek: Dobře, to jsou další záležitosti. To je blbost, protože totéž dělá ryba ve vodě, copak pak už všechno je schopno myšlení? Pes snad jako jakési, ale to je otázka terminologická, co považujeme u všech za myšlení, co ještě ne. Ale důležité je, že jsou schopni, vlaštovka, když letí, nebo netopýr, když zjistí ve vzduchu ve tmě jenom tím *sonorem* z odrazu, do velkejch uší netopýřích zachytí odraz, že, no tak, teď má druhý odraz, třetí odraz a už ví, kam to letí a už letí za tím, ne tak, že by to pronásledoval po té čáře, jak leží tam můra, jak letí, nýbrž už to odhadne a letí si přímo, přímo teď to též dělá vlaštovka, že, kam by vlaštovka přišla, kdyby, kdyby nedovedla odhadnout, jak ta moucha letí.

Čili ve všem v tomhle tom máme nějakou takovou syntetickou schopnost nebrat dění jako jako jednotlivé, sled jednotlivých okamžiků, nýbrž brát to jako událost. Přičemž tu událostnost nelze vnímat skutečně jako to, čemu čemu třeba tradiční filosofie, zejména teda anglosaská, že, empiristická, ale třeba ještě Bergson, kterej s ní polemizuje určitým způsobem, kterým čemu říkají takzvaný *donnés immédiats de la conscience*, bezprostřední data vědomí, že, tak kromě bezprostřed- bezprostřední data vědomí jsou možný pouze pokud jde o ty jednotlivé jednotlivé okamžiky, že. Neexistuje žádný žádný datum a taky empiristé nikdy nemohli prokázat, že existuje nějaký datum o celku. Z toho důvodu Hume argumentuje, že když se dvě koule srazí, tak že prostě nelze vyvodit, kam která po poletí. Prostě že to v tom v té znalosti, jak která letí původně, před tou srážkou, že to v tom uloženo není, jo, a tvrdí, že my se musíme naučit jediné ze zkušenosti v analogických případech je to dycky takhle takhle, takže to jako odhadujeme, že asi i v příště to bude taky tak. Ale kauzalita žádná tam není. Proč, proč nemůžeme vidět kauzalitu? No samozřejmě každá kauzalita předpokládá příčinu a následek a příčina a následek jsou přinejmenším nepatrně časově distancovány. A mluvit o příčinnosti je možný jediné, když dáme, usebereme do události příčinu a následek. Ale to nemůžeme udělat, protože neexistuje žádná žádná *imprese souvislosti* v čase.

Jiný hlas: Ty bys tam nehrál kulečník za něj?

Hejdánek: Ale nehrál, ale to je všechno ze zkušenosti.

No, tak tohle je ta ta – no a proti tomu svědčí, že už tak primitivní zvíře jako je netopýr nebo nebo kočka nebo pes a tak dále jsou schopny, aniž aniž mají možnost myšlení, reflexivního jako jako člověk, mají schopnost vnímat událost jako událost a ne jako sled jednotlivých jednotlivých okamžiků, že. Tedy to je elementární záležitost, zakecali jsme se, že, ale jsme u věci, totiž, že vskutku patří, když se mluví o řeči, ale nejenom o řeči, jsme si to teď ukázali, jak to platí všeobecně, že, ale když mluvíme o řeči, též platí, že

vyložit řeč, to je určitý místo – tedy to je tak trochu – já nevím, jak jak to tam je v tom v tom originále *erörtern*...

Jiný hlas: No, *erörtern*, ovšem co to je *erörtern*?

Vymístit.

To pletu.

Hejdánek: Čili *erörtern* to je, to je dát všemu místo, jaký to má mít. Asi proto je tam to *Ort*. Čili to znamená interpretovat, vymezit. Ano, to je ono, že. No, takže určitý místo je špatnej překlad, jak vidím, tak je to moc špatně přeložený, my jsme to s tím Martinem překládali tenkrát, bylo to daleko lepší, i když to nebylo definitivní.

Jiný hlas: Tady je vyložit řeč, určitý místo...

Aha, no tak to je navíc.

Hejdánek: To není, *erörtern* není určitý místo.

Jiný hlas: To je od Česka práce, no.

Ty by tam byly navíc úplně, jo, to je jako dovysvětlení toho vyložit, v závorce.

Hejdánek: Ano, ano. *Die Sprache erörtern heißt: nicht so sehr sie, sondern uns an den Ort ihres Wesens bringen*. No, čili vyložit nebo vymezit řeč znamená ne přivést ji, nýbrž nás, tedy sebe, přivést sebe na místo, kde ona věští, to jest, kde bytuje.

A kde ona bytuje? Bytuje v tom *Versammlung*, v *das Ereignis*, v tom usebrání, v tom soustředění, v tom v té integraci v událost. No a to je přesně ono, protože neexistuje možnost říct v jednom okamžiku vše.

Tedy my můžeme promluvit jenom tak, že chvíli mluvíme. A ten kus, kterej je nezbytný k k té promluvě, to je událost, o který platí, že v každým okamžiku je tam všechno, všechno nějak zpřítomněno.

Jiný hlas: No, mě tady jako na tom textu jako zajímá nebo já bych tady přečet tři takový oddíly, kde jako podle mě teda se tvrdí, že řeč je jakoby něco, co teda jako není závislý na lidský bytosti. Já teďka tady přečtu přečtu teda jako ty místa. Je to teda hned jako v tý když začíná ten druhý odstavec. Je to tady, když hned začíná ten druhý odstavec, tak je tady, že řeč patří nebo v každém případě patří řeč do nejbližšího sousedství lidské bytosti. Jo, tak je tady použito teda, že teda řeč patří do sousedství lidské bytosti, pak hned za tím je: potkáváme ji všude. To znamená jako teda my my jako lidské bytosti. To znamená, že my se neheme z fleku, aniž bychom byli furt v její sou- v její blízkosti. No a pak je tady třetí: jako není proto divu, že jakmile se člověk začne myšlenkově orientovat v tom, co jest, narazí hned také na řeč. To znamená jako kdyby se člověk mohl myšlenkově orientovat a pak teprve narazil na tu řeč. No ovšem teda takhle je to tady formulovaný.

Hejdánek: Se nemůžeš orientovat, jak to tam máš?

Jiný hlas: No tady je: jak se začneš, tak hned narazíš na řeč, ale je to až poté, co se začneš, ne?

Hejdánek: Jakmile, tak v tu chvíli, kdy začneš se orientovat, tak narazíš na řeč. To znamená, že nemůžeš se orientovat jinak, než že zároveň se orientuješ vůči řeči. Tak v tomhle v tom smyslu.

Jiný hlas: Já nevím, kde to je, to já – kde je to?

Hejdánek: To je hned druhéj odstavec.

V každém případě... není, ano, tak moment, tak se koukneme, vy mluvíte, že tam je něco takovýho zas jako minule to bylo *indem... Überhaupt begegnet Sprache. Darum kann es nicht verwundern, dass der Mensch, sobald er sich – sobald... er si – sobald er sich denkend in den –*

Jiný hlas: Tam máš *alsbald*.

Hejdánek: Ano, ano, pak *alsbald*, ano, ano. *Alsbald, sobald, alsbald*, ano, to je ono. Čili to znamená: v tu chvíli, kdy zároveň.

Jiný hlas: Ale to přece není paralelně.

Hejdánek: To je v tu chvíli tak řečeno. Ale nejde jenom o to, že zároveň, ale jde o to také, že se nemůžu myšlenkově orientovat bez řeči.

Jiný hlas: No tak to je takhle řečeno. Možná že by to šlo říct stejně tak dobře, jako to říkáš ty, ale jemu jde teď o to, že prostě nelze jinak, že jakmile chci něco, tak že se vlastně také – on tam chce ukázat totiž, že

to nemusím vědět. Já se orientuji na skutečnosti předmětné a nevím, že to mohu dělat jediné tím, že se také vlastně, aniž o tom vím, orientuji v řeči. Čili proto je to asi odděleno od sebe, že člověk si to uvědomuje až teprve velice pozdě.

Jiný hlas: Měl bych další, na začátku druhé stránky, tam to bude asi pátý odstavec. „Proto se zamýšlíme, jak je to s řečí samou. Proto se ptáme, jak řeč jako řeč bytuje. Odpovídáme: řeč mluví. Je to vážná odpověď? Ano, pakliže totiž vyjde najevo, co to znamená mluvit. Přemýšlet u řeči tedy vyžaduje, abychom se podrobili mluvení řeči a tak spočinuli u řeči, to je u jejího, ne našeho mluvení.“ Tady se tedy říká, že ne my mluvíme, ale ta řeč mluví. „Jen tak se dostaneme do oblasti, kde se může nebo také nemusí poštětit, že k nám řeč promluví svou bytností.“ Což vlastně navazuje na to, že ta řeč mluví. „Toto mluvení ponecháváme řeči. Nechtěli bychom ani zakládat řeč na něčem jiném, co není ona sama, ani něco jiného skrze řeč vysvětlovat.“

A ještě k tomu bych měl třetí odstavec. Já to chápu tak, že on to vykládá, jako kdyby ta řeč byla něco, co je na lidských bytostech nezávislého. Jako kdyby ta řeč byla něco sama o sobě.

Hejdánek: To používáš naprosto nepřiměřeně. Neřekl by ani jedno, ani druhé. Že je nezávislá, se nedá říct; možná tam někde dál najdeme, že je závislá. Že je sama o sobě – co to je „sama o sobě“? To je jsoouco, samostatné jsoouco. Muselo by se to říct jinak. Já vím, kam míříš, to je jasné, jenomže je důležité nepoužívat slov, která tam zvlékají to, co on chce právě kritizovat.

Jiný hlas: Ale je to správné. Tady na konci druhé stránky má, že podle takové charakteristiky řeči platí trojí jako jisté. Za prvé, především je mluvení vyjadřováním. Představa řeči jako projevoování je nejběžnější.

Hejdánek: Ale to říká ovšem, že údajně. On to kritizuje.

Jiný hlas: On říká, že je to správné, ale že to nestačí. Má tu trojcharakteristiku, představování jako nějakého nitra, které se zvnějšňuje.

Hejdánek: On to ale odmítá, tuhle představu.

Jiný hlas: Heidegger tam říká, že je to správné. Ale kde? On tady potom skutečně říká jenom tohle: „*Wie sie-h's denn man weisethalben, dass die angeführten Kennzeichen nicht ausreichen.*“ Hned pod těma třema uvedenýma bodama. „Nepostačují.“

Hejdánek: No jo dobře, on říká, že nepostačují, ale fakticky to naprosto odmítá. To je podobné, jako že nepostačuje to, že je adekvátní, a pak na konci ukáže, že je to úplná blbost. V žádném případě ne vyjadřování.

Jiný hlas: Na konci té stránky má: „Takovéto posouzení řeči je správné...“

Hejdánek: „...ale není pravdivé.“ To je správné zase to, čemu on říká „správný“, víš? To se nedá z tohohle – to bychom museli důkladně nevytrhávat tyto doklady, protože u něj to všechno má jiný smysl.

Jiný hlas: Nicméně z celé té zprávy to na mě udělalo dojem, pak tam rozebírá to básnění. Chtěl jsem si z toho něco vypsát, ale nedokázal jsem to, protože tam má těch pojmů hrozně moc a má to skoro básnický charakter tím, jak tam následuje jeden pojem za druhým, vzájemně se prostupují a vymezují. Na mě to celé dělalo dojem, jako že řeč je něco svébytného, co promlouvá samo ze sebe a do čeho člověk vstupuje. Ovšem že to není člověk, který by tento svět tvořil. Že je to jako svět nezávislý.

Hejdánek: Podívej se, s tímhle přicházíš do situace, kdy my to tady máme hodně prodiskutované. My jsme se tady dvakrát nebo třikrát zabývali Heiselingem, který nám poslal po svém kolegovi knížku o *Filosofii a rétorice v kontroverzi*. A poslední kapitola té knížky je nazvaná tak, že to sedí přesně k tomu: „Když je něco řečeno, kdo to vlastně promlouvá? Kdykoli je něco řečeno, kdo je tady tím, kdo promlouvá?“ A ukazuje, jak je to naprosto omezené na subjektivismus moderního člověka, který si myslí, že jediným zdrojem promlouvání může být člověk jako bytost mluvící.

Teď ukazuje na dokladech, jak v minulosti i současnosti určité typy lidí, kteří jsou zvlášť kompetentní, pokud jde o řeč nebo jazyk, chápou své promlouvání. V minulosti tam cituje Homéra, který na začátku svých eposů vyzývá bohyni, aby ona vyzpívala všechny ty události o tom všem, co se tam dělo kolem trojské války a potom návratu Odysseově. Cituje starozákonní proroky, kteří mluvili, promlouvali k lidu s naprostou jistotou, že jejich ústy mluví Hospodin. „Toto praví panovník Hospodin.“ Upozorní na novodobé

básníky, jmenuje tam jenom Mallarmého, ale dalo by se to citovat – já jsem to našel, jednou se k tomu možná vrátíme krásnou pasáž, kterou bychom mohli probrat právě k tomuhle.

A pak tam cituje i nějaké vědce, to je hlavně Foucaulta, strukturalistu, fenomenologa.

No a co ještě tam... my jsme si to tady probírali, chtěli jsme ještě, nedokončili jsme – on tam úplně vynechává první filosofy, ale u nich je to taky. Tam, když se bere... já jsem si připravil celý seznam, budeme to probírat, presokratiky, co oni tam, jak chápali *logos*. To vůbec není něco, co by měli v tom, jak to Aristotelés říká, že člověk je bytost mající slovo, *zōon logon echon*, tedy živočich mající řeč, mající *logos*. To „mající“ je už strašný úpadek. Pro Hérakleita třeba *logos* je to, co vládne všemu, a ne co by člověk mohl mít.

Jiný hlas: No ovšem, ale mně jde o něco jiného.

Hejdánek: No počkej, o co jde jemu. On ukazuje na to, že řeč není to mluvení, co vyrábíme my lidé. Řeč je to, co umožňuje a zakládá smysl toho, co říkáme. My můžeme mluvit, aby to mělo smysl, to jest promlouvat, jedině v řeči, ve světě řeči, která dává smysl tomu našemu promlouvání. Bez toho smyslu základního, který my si nedáváme, nýbrž který nám zapůjčuje řeč, nemůžeme promlouvat. My bychom mluvili jenom jako papoušci beze smyslu, jenom nějaké zvuky.

Jiný hlas: Co jsem chtěl říct, tak on tam má pak ke konci citovanou tu báseň od Georga Trakla. Teď k tomu říká, že autorem této básně je Georg Trakl. A tam dál pokračuje a říká: ovšem to je vedlejší, že autorem té básně je Georg Trakl, protože jde o to, co v té básni říká. Básník říká, že padá sníh, a pak tu báseň vykládá jako celou. Mně se na tom líbilo – to nemám ze sebe, to se mi líbilo, když měl tehdy Ricoeur výklad, tak ten právě o něčem takovém mluvil, že k řeči bytostně patří, že promlouvá někdo k někomu. To znamená, buď promlouvá člověk k druhému, nebo promlouvá člověk ke skupině, nebo skrze toho člověka, jako u toho proroka, promluví Hospodin. Ale musí tady být ten prorok. Hospodin nemůže promluvit jen tak nějak.

Hejdánek: Kdo promlouvá k prorokovi?

Jiný hlas: No tak, to je zas další prorok. *In infinitum*. Ale že ta řeč je vázaná na konkrétní lidi, podle mě. I když...

Hejdánek: Jaká řeč?

Jiný hlas: Když řeknu řeč, tak rozumím, že...

Hejdánek: Mě by zajímalo, jak rozumíš, co to je řeč. Na tom se musíme dohodnout, poněvadž na tom záleží, jestli máš pravdu, nebo ne. Jde o to, jaký smysl dáš tomu termínu. Rozeznáváš mezi řečí a mluvou? Rozeznáváš mezi řečí, mluvou a jazykem?

Jiný hlas: No tak to teďka...

Hejdánek: Na tom ale záleží, Martine. O to tady jde. Nemůžeš jen tak přijít a teď tam mlátit kulemi, když to jsou filigránské stavbičky. O to jde. Rozumíš, řeč, to je podle Heideggera to, co umožňuje, aby vůbec bylo možné nějaké mluvení, nějaké promlouvání. A proto říká, že když promlouváme, tak musíme promlouvat po řeči, a ne proti řeči.

Jiný hlas: To znamená, že on dává řeči metafyzický smysl.

Hejdánek: Ne, nechtěj tam metafyziku, on přece ukazuje, že metafyzika je v čudu, rozložená.

Jiný hlas: Dobře, tak já použiju špatný pojem. Ovšem on řeči přikládá takový smysl, že ta řeč sama umožňuje člověku, aby byl člověkem.

Hejdánek: Ano. Pokud je člověkem jakožto zvíře mající řeč. Pokud je tvor mluvící, tak jistě, poněvadž mluvit může jenom v řeči. Stejně jako můžeš chodit jenom v prostoru, a kdyby nebylo prostoru, tak nemůžeš udělat jediný krok. Tak podobně můžeš promlouvat jen v řeči.

Jiný hlas: To znamená, že to může vyhrotit do toho tvrzení, že považuje řeč za důležitější než člověka. Že ta řeč trvá...

Hejdánek: Co to je, v jakém smyslu důležitější? To je taková otázka, co je důležitější, slepice, nebo vejce? Co je důležitější, začátek, nebo konec? Proč chceš vědět, co je důležitější? Řekové říkali, že trvá. *Logos* je to, co se nemění. A Hérakleitos, který tvrdí, že *panta rhei*, tak udělá jedinou výjimku – *logos*. *Logos*

neteče, nýbrž vládne všemu.

Jiný hlas: To jo, Řekové. No ale mně jde o to, co s tím dělá Heidegger.

Hejdánek: Tak Heidegger mě trefí po hlavě taky, protože on Hérakleita vykládá jinak. To je zase jiná záležitost.

Jiný hlas: No ne, tak v každém případě...

Hejdánek: Co myslíš tím důležitější?

Jiný hlas: Kdybych to zformuloval trochu jinak, na příkladu. Aby se spolu domluvila zvířátka, tak vydávají určité skřeky. Má skřeky, když volá samičku, má skřeky, když je někde opuštěný a shání své hejno, nebo...

Hejdánek: U potraviny třeba, ano. Jsou to signály.

Jiný hlas: To znamená, že řeč je pro ně takovým nástrojem, jako jsou pro ptáka křídla.

Hejdánek: Trošku jinak, poněvadž křídly mává, kdežto ty zvuky něco znamenají. Jsou to signály.

Jiný hlas: Ale je to pro něj stejně důležité. Nepřikládá bych tomu větší důležitost, ani bych to nesrovnával, ale patří k němu zrovna tak, jako k němu patří ta křídla. Nezakládají ty zvuky víc než to, že mává křídly a létá, a tak jestli je to teda u člověka prostě tak nějak radikálně jinak v tom, že ty zvuky, kterými se dorozumívá.

Hejdánek: To je pro mě radikálně jiné u člověka. Protože člověk, když mluví, když promlouvá, tak nevydává jenom zvuky, které by byly pouhými signály, poněvadž signály jenom mohou něco označit. Ale když někdo promlouvá, tak dělá víc, než že označuje. Poněvadž označit můžeš jenom to, co máš před sebou. To jest, když třeba zabečí beran nebo když – co to tam bylo, zašveholila ovce nebo co – tak dává pozor, tak všichni ostatní vědí, že je nějaký nepřítel a okamžitě jdou za hlavou stáda a prchají. Protože ten zvuk označil něco, co oni dobře znají. Ale řeč je schopná klást otázky po věcech, s kterými nejenom že se nesetkal, ale o kterých vůbec neměl ponětí. A teprve sama řeč tě dovedla k tomu, aby ses po nich ptal. To není označování.

Jiný hlas: Mně se nepodařilo to dost předvést si názorně, ale tak třeba ještě kdybych se vrátil k tomu příkladu, tak třeba to zvíře, když se setká s něčím novým, tak nad tím má třeba taky nějaký zvuk pro to, aby nad tím vyjádřilo určitý údiv, třeba nad tím, že se setká s něčím novým, s čím se třeba dosud nesetkalo. A pro příště, když už se s tím setká, tak už bude vědět, jak to nějak zvládne nebo se přes to dostane, tak už bude nějak navyklé, jak tuhle situaci zvládat. A já teď bych chtěl říct tohle, že zvuk toho ptáka slouží vlastně i k tomu, aby nějakým způsobem prostě dál žil, dál existoval, aby se rozmnožoval a vůbec aby dál existoval jako pták. Jestli by se třeba nedala v takové větší analogii, že třeba člověk má řeč nejen teda, aby se s někým domluvil, ale prostě taky třeba řeč k tomu, která prostě vymezuje takový nějaký rámec jeho existence. Já to teď řeknu na takovém příkladu, který se mi zdá, že by se dal uvést. Třeba když je nějaká diktatura, tak ta diktatura je většinou založená na tom, že se prostě vyhlásí několik tezí, o socialismu v jedné zemi, o bezpečnosti státních hranic, nevím prostě, co všechno se za ty teze stanou. A ta diktatura existuje tím způsobem, že prostě umlčí každého, kdo zpochybní tuhle tezi. To je ten rámec existence třeba určité diktatury. Jestli prostě člověk tou řečí jednak se dorozumívá s lidmi, mezi kterými žije, a jednak prostě nějak, netvrdím, že by to bylo z něho nebo že by to mohl sám určit, ale že prostě nějakým způsobem určuje vůbec takový nějaký rámec existence nebo že mu to pomáhá k dalšímu životu. Ale vím, že je to právě takové nefilosofické.

Hejdánek: Není to nefilosofické, je to špatně filosoficky. Jsou tam prvky různých filosofí a není to sevřené a za druhé se to musí říci úplně jinak všechno, když to má platit. Především vymezit: jak můžeš slovem vymezit nějakou realitu? To je otázka. Co si pod tím představuješ? Jak je vůbec možné, že vyhlásíš nějaké teze a tím vymezíš diktaturu? Když diktatura je taková realita společenská a vyhlášení tezí je *flatus vocis*. Jak je to možné?

Jiný hlas: On pak ten praktický život v té diktatuře samozřejmě probíhá jinak.

Hejdánek: Ale o to nejde. Řekněme, že by probíhal stejně. Ale jak to, že to ta řeč může udělat?

Jiný hlas: Ona to neudělá ta řeč, ale děje se to skrze tu řeč.

Hejdánek: Ale jak? Jak je to možné, že skrze řeč? Dovedeš si představit, že tady skrze řeč se děje vůbec

všecko? Tedy nejenom ta diktatura, ale i demokracie skrze řeč. A nejenom stát, ale rodina, naše diskuse teď tady. Prostě všecko, co se v tomhle světě lidském děje, je všecko skrze řeč. To je to, co říká Heidegger.

Jiný hlas: Ovšem podle mě se to děje skrze řeč, ale ne tak, že by to ta řeč zakládala.

Hejdánek: No naštěstí, poněvadž jinak bychom museli považovat diktaturu za založenou samotnou řečí a být zticha. To ne, že to zakládá. Ale co ta řeč dělá?

Jiný hlas: Já mám každopádně z tohohle dojem, že tu řeč přeceňuje.

Hejdánek: Máš dojem, tak dojmy stranou. Řekni, co ta řeč dělá? Když máš námitky proti tomu, tak co dělá? Nezakládá to, dobře, ale co s tím dělá? Vymáčkni se!

Jiný hlas: Řeč slouží k všemu možnému.

Hejdánek: No jo, ale otázka je, jestli slouží. Nejsou to jenom lidská slova, která slouží všemu možnému? Je to skutečně řeč sama?

Jiný hlas: To je otázka teda, co chceš touhle otázkou říct?

Hejdánek: Jestli můžeme říci o řeči, že slouží. Podle mého soudu, tak umožňuje...

Jiný hlas: Umožňuje pravdu i lež.

Hejdánek: No, umožňuje i diktaturu, i demokracii.

Jiný hlas: Ale je to opravdu ta řeč, která to umožňuje? A je nějaká řeč, která by byla něco víc než ta slova, která umožňují pravdu i lež?

Hejdánek: To je relevantní otázka. Jinými slovy, je nějaká řeč, která není totožná s jazykem? Nebo s mluvou obecně? Na to Heidegger odpovídá, že ano. Že lidské promlouvání je možné jenom – rozumí se ne jakékoli kecání – skutečně podstatné promlouvání. Že člověk když něco řekne, tak že to opravdu tam zazní něco podstatného, že nemluví o tom, že ty v troubě máš kafe. Že něco podstatného. Tedy když něco podstatného člověk řekne. To by se zdálo, že to je podstatný? To je naprostá blbost, v troubě kafe. To si dáváme v troubě máš kafe, aby nevystydlo, aby ho tam dostalo teplé.

No, Heidegger říká, že aby člověk mohl, když něco řekne – už jenom to, my musíme pracovat s českým jazykem, já jsem to tu minule říkal, když jste tady nebyl, tak to musím zopakovat – když vidíš, že někdo [nesrozumitelné] dělá pusou, třeba na obrazovce a vypadne zvuk, nebo slyšíš cizince, že dokonce ho slyšíš, vidíš, jak mluví, slyšíš, jak mluví a nevíš, co říká. Je ti jasný, jaký je rozdíl mezi říká a mluví? Já vidím, že někdo mluví a nevím, co říká.

Minule jsem citoval, Weizsäcker psal jakýsi vzpomínky na Heideggera a říkal, že jednou za Heideggerem přišel a vyprávěl mu vtip židovskej, kterej se čerstvě dozvěděl. Itzik přijde za – odpusťte, prosím vás, přítomní, Honza to nezná, Martin taky – mně se zdá, že to je docela hezká věc. Stěžuje si rabínovi a říká: „Rebe, já s tou mou ženskou už nevydržím. Já přijdu domů celej unavenej a ona mluví a mluví a mluví.“ A teď je to tam asi dvanáctkrát. A rabín už je otrávený a říká: „No a co říká?“ „Jó, rebe, to neřekla.“

--- (1982-12-28 Řeč (1) [LVH20VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Lidi mluví, jaksi nedají si pozor na řeč. Mimochodem, já ti pak přehraju tvůj diskusní příspěvek, každé čtvrté slovo je „jako“. To je nedbalost v řeči. V promlouvání, promiň. Lidi nedbale mluví. My nemůžeme z toho, jak se mluví, něco vyvozovat, ale my můžeme najít ty zdroje za tím kecáním, ty zdroje jazyka, a tam najdeme něco podstatného. Někdy to prosvítá i do toho běžného promlouvání. Tady například také: vidím, že mluví, a nevím, co říká. Slyším, že mluví, a nevím, co říká. Čili promlouvání nazvěme takovým mluvením, které zjevuje, co říká.

Čili tady všecko to, kde se mluví, že řeč mluví, je špatně. Řeč vůbec nemluví, poněvadž řeč nemá hubu, řeč nemá hlas, řeč žádné zvuky nevydává, nehýbe rty ani jazykem a nepoužívá hlasivek. Čili nemluví. To patří všecko k mluvení. Ale řeč nás oslovuje. A jak, když všeho tohohle vnějšího nepoužívá? Čili to je ta otázka.

No a teď se tam praví, že řeč umožňuje a zakládá – on tady o tom nemluví, ale našli bychom to i jinde – umožňuje a zakládá každé lidské promlouvání. Tedy kdykoli člověk něco řekne, nejenom když mluví, ale když něco řekne při tom mluvení, tak je to možné jedině díky tomu, že to řekne v prostředí, v atmosféře, ve světě řeči. Přesně tak jako krok: když uděláš krok, tak to můžeš udělat jedině v prostoru. Kdyby nebylo

prostoru a času, tak nemůžeš udělat krok. Podobně nemůžeš udělat jediný krok v promlouvání, leč ve světě řeči. A ještě je to něco jiného. Ten prostor a čas se chová tak jako na první pohled, to by se ukázalo, že to je blbost, ale chová se, jako kdyby to byla jenom tak prázdná forma, tak to chápali dřív. Kdežto u té řeči to není tak.

Řeč předříkává, říká – já to tady nebudu argumentovat, ale říká Heidegger – řeč nám cosi předříkává a my to musíme říkat po ní, ne proti ní. Když něco my říkáme, musíme mluvit, promlouvat po řeči, ne proti řeči. To znamená, řeč nás vede. To je důležitá věc, třeba proč člověk přemýšlí. Kdyby na začátku věděl všechno, co ví na konci, tak by nemusel přemýšlet. On tím přemýšlením se něco dozví, co nevěděl. A odkud se to dozví? Protože je veden. To není rozvíčka žádná, když myslí, což je totéž, když promlouvá a myslí – myšlení, promlouvání, to je *de facto* totéž. To není žádné cvičení, to není žádný výkon. On přitom, jak myslí, to jest mluví, se nechá vést. A kdo ho vede? No, řeč.

Kdyby nebylo té řeči, která by ho vedla, tak se nic nedozví, tak jenom vyvozuje furt nějaké důsledky z toho, co má na začátku, čili nic nového. Ta řeč ho vede, k něčemu ho vede. To znamená, že člověk, když, a říká Heidegger, když mluví a chce něco podstatného říct, tak musí při svém mluvení umlknout a nechat promlouvat samotnou řeč.

Jiný hlas: To znamená, že řeč je každopádně něco původnějšího než lidské promlouvání.

Hejdánek: Ano, pokud se dohodneme o tom, co je původní.

Jiný hlas: A teď položím otázku, jestli podle Heideggera je ta řeč něco původnějšího než lidská bytost.

Hejdánek: Nepochybně. V tomtéž smyslu, jako je řeč původnější než lidské promlouvání, tak je také původnější než lidská bytost. Poněvadž lidská bytost je taková bytost, která je schopna promlouvat, a kdyby nebylo řeči, tak není možnost promlouvání, a tedy také není možnost lidské bytosti. Lidská bytost svým způsobem se konstituuje teprve ve světě řeči. To už by Heidegger asi neřekl, ale pro linii naší rozmluvy to platí. Člověk se může konstituovat jakožto člověk, to jest nečlověk, předčlověk se může konstituovat jakožto člověk teprve ve světě řeči.

Jiný hlas: Já bych tady měl ještě – já jsem si to trochu pofotil, takže jsem některé věci nestihl si ještě uvědomit. Já bych tady narazil na ten váš článek, který jste k tomu napsal tehdy.

Hejdánek: To je *Svět řeči a řeč světa* ve *Filosofickém časopise* v šedesátém devátém roce.

Jiný hlas: Některé věci jsou mi tam nejasné. Vzhledem k tomu, že ten článek byla reakce na Heideggera, na tu řeč tedy. Heidegger by říkal, že člověk mluví, pokud naslouchá řeči. Tedy i u vás se tam potom objevuje, že musíme naslouchat řeči. Pak tam také říkáte to, že řeč má nepředmětný charakter stejně jako pravda. Dneska se tady hovořilo o řeči jako o události, jestli jsem to správně... a tam v tom článku hovoříte...

Hejdánek: To bylo nepřesné, o promlouvání jako události, ne o řeči. Poněvadž tadyhle je to totiž přeloženo: mluví člověk a mluví vždy nějakou řečí. To bylo ještě v důsledku toho, že jsme přijali ten jazyk překladu.

Jiný hlas: Prakticky v tom článku vám jde o to, že se vám zdálo, že Heidegger došel jenom po řeč a že dál nešel. A vy se snažíte tedy a říkáte tam na jednom místě, že...

Hejdánek: Já tam neříkám proti Heideggerovi, já o něm nemluví. Já tam jenom cituji.

Jiný hlas: Na jednom místě ještě říkáte, že řeč naslouchá pravdě. Nejdříve se tam zmiňujete o tom, že člověk naslouchá řeči, pak tam hovoříte o tom, že řeč naslouchá pravdě. O tomhle vymezení vztahu řeči a pravdy tam skoro nic není řečeno, akorát tedy, že řeč dává slovo pravdě, která ukazuje věci v pravém světle. Je tam řečeno, že ještě něco nás v řeči oslovuje a tím je pravda. Já mám dojem, že Heidegger tenhle další stupeň tam nemá, protože on to má přímo zamontované do té řeči.

Hejdánek: Ano, jistě. Je to tak. Já jsem to tam tak napsal ne jako interpretaci Heideggera ani jako polemiku s ním, nýbrž jako své stanovisko, které bylo – já jsem to říkal myslím minule nebo při nějaké příležitosti – to původně mělo být číslo *Filosofického časopisu* věnované Heideggerovi.

Jiný hlas: Ale mně tam i přes tyhle věci je nevyjasněná věc, jak řeč může naslouchat pravdě. Protože má nepředmětný charakter jako otevřenost, tedy řeč je stavěná jako otevřenost, obě dvě mají pro vás

nepředmětný charakter. To znamená, že jsou ryzí nepředmětnost no ale s tímto pro mě vyvstává tato otázka: my musíme naslouchat řeči a až na základě toho můžeme odpovědět. Naše odpověď je tou pravou odpovědí až tehdy, když jsme naslouchali – tam je *volání ticha rozdíl* (*das Geläut der Stille*), jak je řečeno u *Heideggera*. Takže až tehdy, když se setkáme s tím něčím, když budeme naslouchat tomu něčemu, potom můžeme odpovídat. A teď je otázka, jestli nasloucháme správně, jestli jsme opravdu naslouchali tomu pravému. Ale teď se objevuje ještě další otázka: jestli odpovídáme vůbec správně i na to naslouchané. Kde je řečeno, že i když jsme naslouchali tomu tichu rozdíl podle *Heideggera*, že odpovídáme správně? Kde je dáno, že ta odpověď je tou správnou?

Hejdánek: On říká, že odpovídání je naslouchání.

Jiný hlas: Ano, ne že nejdříve nasloucháš a pak odpovídáš.

Hejdánek: Odpovídání je naslouchání. U *Heideggera*. Zároveň.

On tam má řečeno, že nejdříve... totiž on tam nechce tyhle *nuance*. Fakticky je to tak, že pro *Heideggera* naslouchání opravdu je formou odpovědi na výzvu pravdy, tedy na výzvu řeči. To je zase naše *terminologie*, ale to by spíš schválil *Heidegger* než to *heideggerování*. Tedy my můžeme odpovědět na výzvu řeči jedině tím, že nasloucháme. Ale naslouchat nemůžeme jinak, než že promlouváme. Byť potichu. Bezmyšlenkovitě nemůžeme naslouchat. A jakmile myslíme, tak už promlouváme. Čili nemůžeme naslouchat, aniž bychom promlouvali. Naslouchat pravdě lze jedině tak, že promlouváme. A buď můžeme promlouvat v duchu toho naslouchaného, nebo proti duchu. To předem nelze zvážit, ale tady je ta důležitá věc, že řeč je cosi událostného. Že řeč je zpřítomněnost, sice v daném okamžiku toho oslovení, které se na nás obrací, ale tím to nekončí. V řeči je něco, co postupuje dál. Je to táž řeč, v které jsme osloveni nebo která nás oslovuje, v které my odpovídáme nebo pomocí které odpovídáme, ale je to táž řeč, která nás bude oslovovat příště a v níž budeme zase příště my odpovídat. A nejsme to jenom my, ale každý je nějak někdy oslovován řečí a jenom v té řeči může odpovídat.

A teď tady jsou různé případy, kdy lidé promlouvají, kdy spolu rozmlouvají, kdy se dostávají ve svém promlouvání do sporu. A pravda se ukazuje také a zejména v tomto rozmlouvání lidí, kteří promlouvají tím, že naslouchají řeči. Tedy my to v tuto chvíli nemůžeme ani prokázat, ani vyvrátit sami pro sebe, že jsme naslouchali správně. Jenomže už jiní před námi naslouchali a jiní po nás budou naslouchat. A v této *kontinuitě*, která je založena řečí, protože to všechno se děje v řeči, v této *kontinuitě* se nakonec dříve nebo později ukáže, které to promlouvání bylo po řeči a které proti řeči. Čili není žádné *kritérium*, které by bylo měřítkem, jež bychom mohli hned přiložit.

Jiný hlas: Mně šlo jenom o to, že tam jsou jakoby dva pochody. Nejdříve musíme naslouchat a pak...

Hejdánek: U *Heideggera* to není nejdříve a pak, nýbrž tím, že. Vždycky tím, že.

Jiný hlas: Ještě takovou věc. Na začátku je řečeno, že celá přednáška je o řeči. Nejen o podstatě nebo o bytnosti řeči, ale o řeči vůbec. Postupně se tam vyjasní, že jde o ten rozdíl. To, co nás musí zajímat, je rozdíl. A když nás zajímá rozdíl, tak je to ta *dimenze* třeba nebo propojenost světa a věcí. Nakonec se z té počáteční otázky po řeči dostáváme k problému věci a světa.

Jiný hlas: Můžu vás na chvíli přerušit? Já jsem si našel v *Richardsonovi* kapitulu o řeči a tam ten rozdíl interpretuje jako rozdíl mezi bytím a jsoucnem. Čili když se mluví o světě, tak se mluví o bytí. Není to ztotožnění, ale jde o to, že ten rozdíl se týká světa, pokud jde o bytí, a věcí, pokud jde o jsoucno.

Jiný hlas: Já se ještě vrátím k té řeči. Tys mi odsouhlasil, že řeč je původnější než lidská bytost. Povedu tu otázku dál v tom, že lidská bytost má své bytí. Má tedy ta řeč své bytí?

Hejdánek: To je určitá nesnáz. První odpověď by byla: nikoliv, nemá své bytí, nýbrž je bytím. A vzniká otázka, která tady byla formulována: jak to, že pravda promlouvá skrze řeč, že řeč se otevírá pravdě, když jak ta řeč, tak ta pravda jsou ryzí nepředmětnost? To je vlastně stejná otázka. Ta nesnáz je vážná v tom, že s největší pravděpodobností naše dosavadní pojmová výbava, která rozlišuje mezi jsoucností a bytím – raději než jsoucnem a bytím, aby bylo jasno; jsoucnost je to, co je všem jsoucnům společné a bytí je něco jiného. Diference podle *Heideggera* není mezi jednotlivými jsoucnem a jsoucností, nýbrž mezi jsoucnem a jsoucností na jedné straně a bytím. Tedy my nemáme vlastně jiné pojmy, naše pojmová výbava je příliš

chudá díky té tradici, která se dneska rozkládá navíc, než že máme k dispozici jenom pojem bytí, který je nevyjasněný, o tom nikdo neví pořádně, co říct, a o soucnech a soucím, které jsou chápány velmi jednostranně, to jest předmětně.

Je velmi pravděpodobné, že se ukáže jako nezbytné nějakým způsobem pojmově, ale novými pojmy, ne těmi, které pracují jenom s těmi *intencionálními* předměty, začít rozlišovat také v té sféře té nepředmětnosti. A tam se ukáže, že přece jenom jsou nějaké stupně nebo nějaké perifernější a centrálnější oblasti. Ne tak, že by byly od sebe v distanci a že by se vydělovaly, protože v té ryzí nepředmětnosti žádné předmětné, to jest vyomezené, vymezené vydělení není možné. A přesto tam nějaká struktura – nebo jak bychom to jinak nazvali, dneska máme furt jenom blbé pojmy k dispozici – nějaká bude.

V tomto smyslu třeba Whitehead mluví o dvojí povaze boha – *primordiální* a té druhotné, té *sekundární*. Něco takového budeme – a to je všechno mimo oblast – Whitehead ve své metafyzické nebo kontrametafyzické stavbě od sebe odlišuje. To udělal velkou chybu, poněvadž se inspiroval starým Platonem a myslel si, že půjde starého Platona trochu přivést do tanečku, když tam zavede ty události. Mluvil o těch věčných objektech, to jsou ty Platonovy ideje, a o tom *flux*, o tom proudu, o tom beztvarém proudu dění, který v *Timaiovi* najdeme taky, který se utváří podle těch věčných předmětů, *eternal objects*. My to budeme číst právě teď příště, budeme se zabývat zrovna tím Whiteheadem.

Ta zajímavá, byť sama o sobě bez úprav málo nosná po mém soudu myšlenka je, že existuje jakási oblast, jakási sféra, kde ještě ty věčné objekty se netisknou do toho beztvarého proudu dění, ale už se nějak strukturují, už se nějak pořádají. Čili není to pořádání toho dění, nýbrž ještě je to pořádání těch věčných objektů samotných. To je tohle v závěru *Process and Reality*.

Tato myšlenka je svým způsobem zajímavá, protože ukazuje, že to, co říká právě v té *Nesmrtelnosti*, že totiž je to jenom naše pomocná pojmová konstrukce, že jsou věčné objekty a beztvarý... že samy o sobě neexistují, že ničím nejsou, že to je jenom náš pojmový aparát, kterým jediné můžeme uchopit ten fakt toho již utvářeného dění.

Přestože dělá, že je to jenom naše pojmová konstrukce, musí předpokládat nebo pokouší se předpokládat, pokouší se nějak vyjádřit to, co se mu zdá z vnitřní nutnosti – to není, že by byl nějak nábožensky nadaný a chtěl tam něco o bohu také dát, prostě z vnitřní filosofické potřeby – tam musí předpokládat, že ještě dřív, než ty věčné ideje se vtisknou, že tady musí dojít k nějakému jejich uspořádání. Poněvadž je tady věčný objekt – já jsem řekl ideje, věčné objekty – že tady je věčný objekt třeba rychlého a pomalého a věčný objekt pomalého, věčný objekt velkého a malého – a to je všechno relativní – věčný objekt živého a neživého. Tyhle dva věčné objekty nemůžou formovat beztvaré dění zároveň. Buď jeden, nebo druhý. Je vyloučeno, aby zároveň něco bylo živé i neživé.

Nebo že bychom našli ještě nějaký věčný objekt a tak dále, to bychom si našli něco chytřejšího, tohle jsou ty fousy například, když jsou takhle dlouhé, tak už nejsou živé a tak dále, dalo by se namítat, našli bychom si příklad, který je daleko vhodnější. Prostě Whitehead je přesvědčený, že ještě dříve, než ty věčné objekty přikročí k tomu, aby formovaly beztvaré dění, takže se musejí nějak dohodnout o tom, který bude fungovat a který nebude fungovat, poněvadž ty, co jsou ve sporu, nemůžou fungovat. Člověk nemůže zároveň lhát a mluvit pravdu a tak dále.

Tohle u Platona dělá ten *démiurgos*. Ten vybírá ty věčné ideje, podle kterých uplácá tu nižší realitu z toho věčného dění. U Whiteheada to je bůh, ale ve své *primordiální* podobě. Teď ten bůh vstupuje do toho dění, to jest on jaksi předtřídí nebo předorganizuje ty věčné objekty a s nimi teď vstoupí do toho dění, aby to dění zformoval. A teď tam má jakousi zkušenost s tím a vrací se po té zkušenosti opět jakoby k sobě – to je trochu hegelovské, k tomu tam jeden jeho kolega říká: „Vždyť vy jste vlastně hegelovec!“ A Whitehead mu říká: „Já vůbec jsem nikdy nečetl žádného Hegela.“ Ten vytáhl z kapsy Hegela, četl mu tam z *Fenomenologie* nějak a on pak Whitehead potom říká: „Já jsem nikdy nečetl žádného Hegela, pardon, jednou mi kolega četl dvě stránky z Hegela nahlas.“ Na tom je něco hegelovského, to je úplně evidentní, jenže Whitehead si to neuvědomil, on nikdy Hegela nestudoval. K němu to doléhalo, aniž by

věděl, odkud to je, jako k většině lidem doléhají ty zbytky filosofii, aniž by věděli, odkud to pochází má svůj původ. No, a ten Bůh, když se vrací už po té zkušenosti, že, je už trochu jinej, než byl původně. A to je ta sekundární povaha boží, že. A tam je zkušenost s člověkem, se společností, samozřejmě s celým stvořením tedy, takzvaným, s celým vesmírem a tak dále, zejména s člověkem, se společností a tak dále. Čili takhle rozlišuje. Proč jsem to celý říkal? Protože on tam musí, ačkoli tam v *Nesmrtelnosti* bude říkat, že to je jenom naše pojmová konstrukce, tak on tu konstrukci nemůže udělat jen jako pouhou myšlenkovou konstrukci, on tam musí předpokládat, že tam je nějaký organizující prvek, kterej předtřídí nebo přeorganizuje ty nižší objekty, který se začnou potom uplatňovat, ty, který se nezačnou uplatňovat, ty tam nebudou intervenovat. Že. Podle mýho soudu něco takovýho, jakási periferní a centrální oblast pro první pohled nepředmětný skutečnosti, ryzí nepředmětnosti, se musí taky myšlenkově uchopit. A proto já jsem měl za to, že je naprosto nezbytný ještě rozlišit, to je jenom první rozlišení, možná, že jich bude potřeba ještě celá řada, ale rozhodně rozlišit mezi řečí jako ryzí nepředmětností, mezi tím světem řeči, kterej nemůže promlouvat tak, že bych to uchem slyšel, že, který může promlouvat jenom skrze mé promlouvání. Ale jenom skrze takové mé promlouvání, které uprostřed toho promlouvání naslouchá. No, tak že tohleto, ta řeč, že nemůže být tím, co v posledku promlouvá, protože ta řeč je jenom jakýmsi médiem, skrze které já mohu promlouvat, aby to mělo smysl, ale skrze které mne oslovuje něco, co je výš než nebo něco, co je za tím světem řeči.

Jiný hlas: No, a nedalo by se tedy říct, že teda vlastně ta řeč je pro toho Heideggera zrovna tak takovej pojmovej aparát, jako Whitehead vykládal pro toho Whiteheada, nebo že vlastně pomocí toho, jak on mluví o řeči, tak chce zprostředkovat to, že je tady něco původnějšího, než teda to, že člověk jenom promlouvá?

Hejdánek: Jistě. Ano.

Jiný hlas: Že teda ta řeč se pro něj stává tím demiurgem vlastně, nebo to, co byl pro toho Platóna?

Hejdánek: Ano, i to se dá říct. I když by se to muselo všechno upřesnit.

Jiný hlas: Protože přesně tam asi ještě zároveň s tím, jak jsi řekl vlastně jednu věc, že ty, když jsi nás tady na začátku řekl, ještě předtím než jsem přišel, že jsi řekl, že podle něho je ta řeč subjekt, tak já bych proti tomu hned protestoval.

Hejdánek: Subjekt se nesmí říkat. Samozřejmě, to by bylo nepřesné. Subjekt je jsoouco.

Jiný hlas: Jo, no ne, já jenom na to chci doložit to, že ta lidská bytost, ten subjekt je, ale ta řeč subjekt není.

Hejdánek: Subjekt není.

Jiný hlas: No, ale teda to teď tady říká, že ta řeč je něco původnějšího než lidská bytost, z čehož vyvozuješ, že je to vlastně taková pomůcka k takovému pojmovému uchopení toho, co je původnější než ta lidská bytost.

Hejdánek: To já neříkám. Možná, že to říká Heidegger, a i to si nejsem jistej. Určitě by to řekl Husserl. Kdyby byl Heidegger důslednej husserlovec, tak by řekl, že to je jenom jakási taková naše pojmová pomoc. Řekl by to ještě jinak, ale mělo by to tenhle smysl. U Heideggera myslím, že to není pravda. A potom, Heidegger by musel něco podobného předpokládat i o tom bytí třeba, že. A on má ovšem formulace, kde to tak vypadá. Ale...

Jiný hlas: No, v té otázce, se kterou jsem přišel, že jsem říkal, že v celém spisu jde o řeč, tak musí jít i o to, že se zde probírá i to, kdy to promlouvání je pravdivé anebo nepravdivé. V celém spisu se prakticky nehovoří o pravdě a o lži.

Hejdánek: Ano, správně.

Jiný hlas: No a tím pádem se Heidegger těmhle pojmům vyhnul a použil tam úplně jiné pojmy. Ale když on tvrdí na začátku, že celej spis je o řeči a jenom o řeči, a ne pouze o podstatě, tak to musí být ještě víc než jenom o podstatě řeči. No tak i tenhle problém tam musí být řešen.

Hejdánek: Ano. Nikoli tady. Já nevím, jestli tady, ale musí být řešen.

Jiný hlas: No, já mám dojem, že musí být řešenej i v tomhleto.

Hejdánek: Máte dojem, že tam je někde řešen?

Jiný hlas: Já mám dojem, že jo.

Hejdánek: O pravdě a lži?

Jiný hlas: No ano, ale on tam neřeší přímo problém pravdy, kdy je to promlouvání pravdivé a kdy není pravdivé, ale on hovoří o tom, [nesrozumitelné], tam jde o to, kdy nasloucháme a kdy potom promlouváme. Kdy jsme schopni vypovídat o těch věcech ve vztahu k tomu světu tak, aby byly ve vztahu k tomu rozdílu. Říkám to teď hrozně kostrbatě, ale zdá se mi, že ta heideggerovská věc, to není nikomu jasný, o co jde. Protože pokud tam použiju pojmu pravda, tak to se budu muset vysvětlovat v těch pojmech, které jsou tady zaběhané, a musel bych vyjasňovat, co které pojmy zase znamenají. Co znamená svět vzhledem k pojmům, které používáme, co znamená rozdíl a tak dále. V podstatě jsme se to snažili nějak vyjasnit, ale nejsem si jistý, jestli to promlouvání v té pomlčce nesměruje k řeči o porozumění nebo protireči. Dá se říci, že to promlouvání po řeči je pravdivé a to protireči, že je nepravdivé?

Hejdánek: Po řeči může být i to lživé. Dokonce ani lež není možná, leč po řeči.

Jiný hlas: No, já bych tady jenom přečetl takovej kousek a něco bych k tomu řekl. Je to strana tři, předposlední odstavce: „Tak dochází k tomu, že představa o řeči, utvářená z hlediska gramaticko-logického, z hlediska filosofie řeči a jazykovědy, zůstává po dvě a půl tisíciletí táž, přestože se poznatky o řeči neustále množily a měnily. Tento fakt by bylo dokonce možno uvést jako základ důkazu nevyvratitelné správnosti vládnoucích představ o řeči.“ A on tady má k tomu dál, ale na tom chci říct, že se mně z tohohle zdá, že on opouští pojmy, který když se mluvilo ve filosofii o řeči, tak se běžně používaly, a místo toho zavádí pojmy nové, čímž taky komplikuje situaci, nebo čímž je možná taky tak těžký se s ním domluvit.

Hejdánek: Ano. On když tady mluví o řeči, tak se to nevztahuje jenom na *logos*, nýbrž také na *mýthos*. Toho jste si asi už všimli. Že všude tam, kde se mluví o řeči (*Sprache*), tak tam vždycky můžeme doplnit také slovo *mythos*. Čili to, co tady říká o řeči, platí také o mýtu, nikoliv jenom o logu. A proto tam není ani slovo o pravdě a lži, poněvadž *mythos* nezná pravdu a lež. *Mythos* je řeč, v které se neukazuje pravda jako pravda.

Jiný hlas: No jo, jenomže to by obstálo, kdybys řekl, že když on mluví o řeči, tak [nesrozumitelné] za to bysme si mohli dosadit *mythos*. Jo, ale jestliže můžeme dosadit i *logos*, tak v tom případě tam musí být slovo o pravdě.

Hejdánek: Nemusí, poněvadž on mluví jenom o tom, co je logu a mýtu společné. Takhle. Takže *mythos* je jeden typ řeči a *logos* je jiný typ řeči. A on, když tady říká to, co citoval Martin, tak mluví o tom, nikoliv o řeči, nýbrž o představě o řeči. Což není běžný význam slova představa, poněvadž řeč nelze si představit.

Představit si lze konkrétního jezevčíka, ale už ne ani o jezevčíka vůbec, nebo psa vůbec si nelze představit.

Jiný hlas: Ale on to vztahuje k logice výrokové nebo k několikero základních zákonů... No, to bychom zase skákali k něčemu jinému, že?

Hejdánek: Já ještě dokončím tohle, co jsem říkal, a pak se hned k tomu vrátím. Když tady mluví o představě o řeči, znamená to – slovo představa je to, co nám představuje, ukazuje, přivádí sem, aby to ukázalo, co to je řeč. To je představa. To nám staví řeč před nás. To staví řeč před nás, to je představa, nikoliv v tom běžném psychologickém významu představa.

No a to, co nám staví řeč – a to je řeč, která je právě tak *mythos* jako *logos* jako ještě já nevím co jiného, co neznáme – to, co nám staví před nás, to staví jakožto *logos*. A on právě tohle chce zpochybnit. Je to ta představa o řeči utvářená z hlediska gramaticko-logického. To jest jako *logos*. Poněvadž gramatika – *mythos* nemá žádnou gramatiku. Gramatiku má jenom *logos*. Tak nám představuje řeč jako *logos*. A to, ten *logos*, zůstává po dvě a půl tisíciletí týž.

Takže i ta představa se přitom zůstává s nárokem, že to je obecně platná, trvale platná představa. Trvale na představení, postavení před nás řeči jako takové. To on zpochybňuje. To je jenom jeden historický nebo dějinný fenomén, v němž se ukazuje řeč jako řeč v podobě logu. Ale jinak tomu bylo předtím a jinak

tomu bude v budoucnu.

To je asi obsah tohleto. A teď se vrátíme k tomu, co Honza. Jaký je to vztah? No především je to otázka terminologická. Co to je logika? Především dneska je logika mimofilosofická disciplína, že? To je spíš blíž matematice. Tak to je něco jinýho, o tom vůbec nebudeme mluvit. Výroková logika a symbolická logika, nic takovýho. Pro nás rozhodující je filosofická logika. Logika, která je určitou ne předmětnou, nýbrž spíš jinak, a ne bez přechodů, nýbrž velice plynule přechodově vymezená oblast filosofie.

U filosofie je to tak, že v logice je vždycky všechno ostatní. Nemůže být filosofická logika, aniž by tam byly ostatní disciplíny přítomny. Tam je jenom ten rozdíl důrazu. Filosofie je vždycky všude celá, to jsme si říkali na začátku. Takže filosofická logika je filosofická disciplína, ne disciplína vědecká.

A co to je? No, je to logologie vlastně. Je to filosofická věda, to jest spíš vědění o logizaci logu. Logika je myšlenkový pokus logicky ukázat, co to je *logos*. Omezenost této filosofické logiky spočívá v tom, že tam je *logos* dvakrát. *Logos* jako to, co má být ukázáno – tedy řekli bychom intencionální předmět – a *logos* jako metoda, jak to je ukazováno.

A to, jak to je ukazováno, není *logos* ten totožný s tím, o čem se má vypovídat, nýbrž je to určitá značně omezená filosofická tradice metafyzického nebo zpředmětněného myšlení. Čili když my toto takhle zreflexujeme, čili provedeme logologologii, tak pak můžeme odečíst z těch dva a půl tisíce let tý neobyčejně zprimitivnělý logiky a můžeme stanovit, že logika je ta zvláštní disciplína filosofická, v níž se pokoušíme dát k dispozici celé své myšlení, celé své promlouvání – to jest také celou svou filosofii – k tomu, aby řeč, *logos*, sám promluvil.

Čili je to ta disciplína filosofická, která předává slovo nebo která nechává přijít k slovu samotné slovo. To je teda domyšleno perspektivně to, co má na mysli Heidegger. Co takhle – pokud já vím, já jsem ho tolik zas nečetl, abych mohl říct, že to nikdy neřekl – ale pokud já vím, tak to neřekl takhle. Ale myslím si, že to je dost v jeho intencích. On v těch svých univerzitních přednáškách vykládá o logice, že to je nauka o mluvení, že to je nejenom nauka o *logos*, nýbrž taky nauka o *legein*, promlouvání, tedy ne mluvení, promlouvání. To ale říká na začátku a pak přejde k něčemu jinému, je to v přednáškách o *logu* u Hérakleita. Tam to lze ukázat. Jenom jsem to tak prolétl, abych se v tom orientoval, a nevím, co tam ještě všechno bude, jestli tam ještě něco najdu; zatím jsem nenašel nic bližšího, co by k tomu říkal, ale začíná takhle, což je v pořádku. V tomto prvním rozvrhu je to naprosto správné. Pokud tedy vezmeme některé jeho důrazy vážně, tak to znamená jediné tohle: že logika – filosofická logika – může znamenat jediné takový filosofický pokus, který přivádí k slovu samotné slovo, samotnou řeč. To je přesně to, co tady Heidegger říká, že když promlouváme, musíme naslouchat. Tady jde o maximálně soustředěné naslouchání a tato soustředěnost naslouchání se organizuje, projektuje a realizuje jen v určitém typu promlouvání. Logika je takové promlouvání, které maximálně...

--- (1982-12-28 Řeč (2) [LVH21VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: No, tam ten odstavec druhý. První strofa. Volá věci kážem, aby přišly kam? Pak jsme mluvili o tom, jsou ty dvě věty, které jsou v polovině odstavce a v jedné třetině a druhé třetině. Zve věci, aby se jako věci týkaly nás lidí a jmenováním jsou jmenované věci volány do svého věcnění. Takže jsme se usnesli na tom, že tím jmenováním jsou věci volány do svého věcnění a jmenováním, zvaním těch věcí, to zvaní věcí jmenování, že je zvaní věcí, aby se jako věci týkaly nás lidí. Takže věci se stávají věcmi, věcmi teprve, když se týkají nás jako věci. Do té doby nejsou věci pro nás. Na straně 7 předtím taky jsme mluvili o tom, že nemůžu zavolat věc. Já tím voláním teprve se pro mě stává věc. Nemůžu ji zavolat, že někde je a já si ji zavolám sem. Na straně 7 předtím, ten odstavec "toto mluvení jmenuje sníh", tak ke konci, šestá řádka od konce toho odstavce: Jmenování volá. Volání přibližuje toto, co je voláno. Není tomu nicméně tak, že by toto přibližování volané sjednávalo, aby je stáhl do nejbližšího okruhu přítomného a v něm si je uložilo. Volání sice přivolává, tím přibližuje přítomnost toho, co předtím voláno nebylo. Přivolávajíc však, volání na volané již zavolalo kam? Do dále, v níž volané dle jako ještě nepřítomné. Co je toto, že tam dle v té dále?

Hejdánek: Jestliže voláme věci, to je všechno fenomén, to není skutečnost takzvaná. Prostě když vychází

lovec, archaický lovec když vychází na lov a volá buď bohy ku pomoci, anebo volá božstvo toho zvířete, aby se mu ukázalo v podobě konkrétního zvířete a nechalo se zastřelit, tak prostě volá po tom, aby to, co tu není, aby se ukázalo. Může se ale také stát, že se cosi ukáže a on potom to pojmenuje, aby dal výraz tomu příšlemu. V obou případech je to pojmenování magický úkon, kterým to, co je vzdálené, to, co je kdesi, ať už na dosah mého pohledu, nebo mimo dosah mého pohledu, aby bylo přivoláno. I to, co vidím, ještě furt je vzdálené, teprve když to pojmenuju, tak to přitahuju. To přitahování, to je právě ta magická funkce slova. Pojmenováním se stávám jakýmsi pánem, pánem nad tím, co pojmenovávám. To je jeden mimo jiné jeden z důvodů, proč Izraelci měli zakázáno...

Jiný hlas: Ano, ale Heidegger to nechápe takhle magicky, protože on říká: Přesto ale volání nevytrhuje volané z oné dálky, v níž je zavoláním udržováno. Že nepřitahuje to sem jako v té magii.

Hejdánek: Dobře, no tak já jsem naznačoval, co je v kontextu. Když říká, že to nevytrhuje, aby to sem fyzicky přitáhlo, no tak to je způsob, jak vyjadřuje skutečnost, že když si zpřítomním měsíc ve své paměti, ve své představě, ve svém myšlení, tak to vůbec nehne s tím měsícem, který je nahoře. Já si ho zpřítomním zcela jiným způsobem, než že bych ho sem přitáhl. Nic jiného se tam neříká. Přivolává, ale ne tak, že by to vzalo za flígr a přitáhlo až sem. Jinak. Je to právě, je to přivoláno v řeči, ne v realu. Je to přivoláno pojmenováním. V němčině tam je *nennen*. Ano, ano. *Erscheinen*?

Jiný hlas: Pořád jsi mi nevyjasnil teda, co to je ta dálka, v níž to volané dle.

Hejdánek: To není distance prostorová. To je, co je mi blízké a co je mi vzdálené. To je rozdíl mezi tím, co je osvětí a co je tou temnotou za hranicí mého světa. Co je domovem a cizotou. To je fenomenální rozdíl, nikoliv rozdíl nějaké vzdálenosti.

Jiný hlas: Jistě, ale jestliže jmenováním, voláním jsou věci volány do svého věcnění, tak jak můžou někde dleť ještě než jako věci, ještě než byly věcněny?

Hejdánek: Tak to cítí, zase se vrátím k archaickému člověku, tak to cítí archaický člověk. On se bojí přivolat zlého ducha. To znamená, že on ví, že někde je a kdyby řekl něco neopatrně, tak už je tady. On je někde jinde. To neznámá, že je umístěný někam. Prostě je pryč a to je dobré. Že je, s tím se nedá nic dělat. Je, holt je. Lepší by bylo, kdyby nebyl, ale je. Hlavně, že je pryč. To je ta dálka. Není tady.

Jiný hlas: A ta věc taky je?

Hejdánek: Od archaického člověka zpátky. Pro archaického člověka nebylo nic takového jako věc. Všechno bylo plné bohů, takřikajíc. Nebo aspoň božských a protibožských významů a tak dále. Ta věc, to je cosi takového, když mluvíme, no tak to je takové právě něco věcného, to je takového suchého. Čili jsme z archaického světa pryč. No ale není to tak? Nejsou určité věci nám naprosto vzdáleny, když na ně nemyslíme, když myslíme na něco jiného, jsme upoutáni něčím a všechno ostatní je pryč? Máme nějaký průšvih v práci a večer jdeme do kina, abychom se trochu z toho dostali, tam nás strhne děj, my úplně zapomeneme na ten průšvih. Ten je pryč, ten je v dle.

Jiný hlas: To je ale něco jiného, tohle, ty mi pořád utíkáš. Protože jestliže já chci držet to, že jmenováním jsou jmenované věci volány do svého věcnění, že se tedy stávají věcmi teprve, když je jmenuju, když je pozvu, aby se jako věci týkaly mě, jako věci, a tím se staly věcmi, tak by mě zajímalo, kde jsou, teda jak může vůbec Heidegger, jestliže tohle tvrdí, jak může říct, že ty volané někde předtím dlely v dlece?

Hejdánek: ne jako věci a ne, ne tak, že by dlely v dlece.

Jiný hlas: Právě. Tady je to taky, to je ta nesnáze, snažit se vyjadřovat, že tady máš, o kus dál, my jsme se o tom bavili, řečeno, že řeč mluví, mluví zvouc vyzvané, tedy svět věc, věc svět, aby přišlo do rozmezí rozdílů. A co je takto vyzváno, tedy ten svět věc a věc svět, je poručeno rozdílů samému, aby z něho přišlo.

No, to je strana 13, to se podívej, jak je to v té němčině. Strana 13 nahoře, čtvrtý řádek. To je za těma, za těma... já to hledám, no. Poslední dvojverší a předtím odstavec za tím posledním. Na straně 29. Je to tam. No, je to 28, 29, 28, 29, jo.

Hejdánek: Takže to je v každém případě, to je ono, jo?

Jiný hlas: Na 28 to je. Moment. Ta 13, ano, nahoře hned. Mluví zvouc vyzvané, druhý řádek.

Hejdánek: Dobře, počkejte, začíná odstavec, teprve třetí strofa, jo? No, teprve třetí strofa na straně 28, už to vidím jasně. Čili tam je: *Die Sprache spricht, indem sie das Geheißene...* to je ono, jo? Čti mi to česky.

Jiný hlas: Mluví zvouc vyzvané...

Hejdánek: Moment, moment, já to najdu. *Sie spricht, indem sie das Geheißene...* ano.

Jiný hlas: Věc svět a svět věc, aby přišlo do rozmezí rozdílů.

Hejdánek: *in das Zwischen des Unterschiedes kommen heißt.*

Jiný hlas: Co je takto vyzváno, je poručeno rozdílů samému, aby z něho přišlo.

Hejdánek: No vyzváno, tady například je to vlastně spíše pojmenováno, *geheißene*.

Jiný hlas: No jistě, protože vyzvání, zavolání, to bych brala, no. Jenomže jde o to, jestli teda do rozdílů nebo z rozdílů nebo oboje.

Hejdánek: *Aus*, čili z.

Jiný hlas: No, ale ta věta předtím, ta byla, aby přišlo do rozmezí rozdílů. Ano, no, to je opak. Takže tady je to tedy *aus dem Unterschied in diesen Befehl*.

To znamená, že je vyzváno k příchodu, který k tomu, aby přišel, dostavil se z toho rozdílů do téhož. Je to tak? Máš k tomu nějakou legendu? No, nevím.

Takže prakticky se jedná o pohyb, teda něco z toho vytahujeme a pak to tam dáváme. Protože to, co v tom rozdílů je, tak to už je věc. Jakmile je v rozdílů, tak tam už je věc. Ale ten rozdíl není. Takže to už je jenom to, co se už věcí stalo pro mě, co už jsem jednou zavolala, tak teď už to teda mám v rozdílů. Tak si to můžu kdykoliv zavolat a zase to tam dát zpátky.

Ale jak jsi si jistá tím, že ty jsi byla k tomu rozdílů přivolána, jako teda že jsi mohla naslouchat tomu rozdílů? To nikde nemáš řečený, že?

Já tomu jako rozumím takto, nepotřebovala jsem, aby mi někdo řekl... já jsem kdesi četl o tom, jak Heidegger vykládá, že když Heidegger něco vykládá, tak to vykládá tím způsobem, že prostě vždycky opíše prostě okruh. To je teda ta interpretace k tomu, aby se dostal k tomu samému. Že prostě teda říká, že k té věci samé lze se dostat jenom prostě nějakou oklikou, jenom prostě nějakým okruhem. Tak jestli teda tady tohle není taky teda takový okruh, nebo jestli teda taky takhle nevymezuje, že prostě aby přišlo do rozdílů, tak musí jako vyjít z rozdílů.

Hejdánek: Ne, počkejte, to je něco ještě jiného. Mluví zvouc vyzvané...

Jiný hlas: ...aby přišlo do rozmezí rozdílů. Takže jestliže já něco zavolám, vyzvu, ano, ale to vyzvané... počkej, počkej, tak nechám si tu věc pořád, jo? Tak tím pádem dojde k jejímu věcnění, stane se věcí pro mě a dostane se do rozmezí. Volám ji, aby přišla do rozmezí a tím pádem se stane tou věcí. A jestliže já s ní chci pracovat jako s věcí, tak ji musím dostat jako věc, to jest z toho rozdílů. Takže nejdřív ji vyzvu, aby se dostala do rozdílů, a přes ten rozdíl jde ke mně.

Ano, ale tady je jakoby řečeno, že už v tom rozdílů je. No to právě ne, já ji teď volám do toho rozdílů a přes ten rozdíl ji dostanu já. Že ji odsud vytáhnu a strčím ji zpátky do rozdílů. No jistě, když už ji nepotřebuješ. To je právě ono, ona se tam musí vrátit, tam se musí vrátit, a právě tím se definitivně stává věcí. Počkej, tak tohle už tady není. Protože já nejdřív vyzvu věc, aby se stala věcí, to jest aby přišla do rozmezí rozdílů.

Ale on ti hned píše, co vyzvané je. Potom, co je takto vyzváno, aby se dostalo do toho rozdílů, tak je poručeno rozdílů samotnému, aby z něj přišlo. Takže já to dostanu až přes ten rozdíl. Ne, to vyzvané, to je vysvětlené jenom to, co tam používá, to vyzvané. Konečné je to, že ty to tam vracíš. Ne, ano, protože ty máš: mluví zvouc vyzvané. Tady o vracení nic není. A to první je, že to má přijít do rozmezí. Ano, konečné je to, že to má z něj přijít. To není konečné, to je to druhé, ale to je vysvětlení toho vyzvaného. On mluví, ta řeč mluví, zvouc to vyzvané. A on ti dál v obou větách vysvětluje, co to vyzvané je.

Ne, ne, to není pravda, to není, co je vyzvané, tam je: co je takto vyzváno. Co je takto vyzváno, to znamená to, co už jednou bylo vyzváno takto, aby to přišlo do toho rozmezí rozdílů, tak je poručeno rozdílů samému, aby z něho přišlo. Takže nejdřív to přijde do toho rozmezí a pak to může z něj přijít ke

mně.

Ne, to není takto řečeno. Tam je to tak, že to je všechno najednou. Není to, co je takto vyzváno... ano, ale co je takto vyzváno tím způsobem, který už proběhl, pomocí toho vyzvaného. On ti vysvětlí jenom, co je to vyzvané, když je použito v tom, aby to přišlo do toho rozdílu. Cože? On ti vysvětluje, co je toto vyzvané, ale on neříká... ale to vyzvané použité tak, že ty věci a tohleto přijdou do toho svého rozdílu. To není jakkoliv vyzvané. Kterou větou to vysvětluje? Tou druhou: co je takto vyzváno. No, ale on nevysvětluje, co je vyzvané, ale co je takto... Ano, já říkám vyzvané takovýmto způsobem. On má řečeno takto vyzvané. To není pravda vůbec, všimni si stavby té věty. Jak je to německy? Je to taky tak. Já o něčem mluvím, ono to teda je vyzvané a má to přijít do rozmezí rozdílu. A to, co je takto vyzváno... Proč říkáš „já o něčem mluvím“? Řeč mluvím.

Ne, to jsem nemyslela, teďka já, když povídám, teď říkám, řeknu jednu větu a na tu navážu druhou, mně teď jde o to, co navazuje na co. Takže kdybych si to vzala prostě úplně o něčem jiném, kdyby to bylo, tak jestliže řeknu já teďka – a ber to jako gramaticky nebo jak se to... ta první věta: mluvím zvouc vyzvané, aby přišlo do rozmezí rozdílu. Tady se mluvím o tom, že něco je vyzváno, aby... mluvím zvouc vyzvané, aby přišlo do rozmezí rozdílu. Jestliže na tuto větu navážu větou, která začíná „co je takto vyzváno“...

Jiný hlas: No tak je mi líto, ale nevysvětluju, co to je vyzvané. Já vysvětluju, co se děje s tím, co jsem takhle vyzvala.

No tak co je řeč takhle vysvětluje, co je takto vyzvané, to vyzvané předtím.

No, ano. Co je takto vyzváno, to jest to, s čím se stalo to, o čem se mluvilo v té předchozí větě.

Ano.

Ale ne, co se s ním stalo, on vysvětluje, co je takto vyzváno.

Co je takto vyzváno, no. Co je vyzváno, to se vysvětluje v té předchozí větě, takže co je takto vyzváno, to je odvolání na to, co se stalo v té předchozí větě.

Je mi líto.

Ale to není další pochod k tomu.

Je to další pochod.

A taky jediné tak bych to byla schopná pochopit, protože jak to vysvětluješ ty, tak to mně absolutně nedává žádnou logiku.

Hejdánek: No podívejte, pojďte, přečteme si to slovo za slovem nebo větu za větou. Ten odstavec. Od začátku. Tak, *Die dritte Strophe versammelt*. Třetí strofa usebírá, tak dál vyzývající. Čili tady mluvím o promlouvání básníka o té strofě básně. Podobně v další větě mluvím, že ta třetí strofa – ale ne o promlouvání básníka – ta třetí strofa původně volá z jednoduchosti vroucnění tiché výzvy a tak dál. Čili zase je to ještě furt ta třetí strofa, která volá. A volá co? Volá ten rozdíl. A volá jej tak, že jej ponechává nevyslovena.

Jiný hlas: Nevyslovenu.

Hejdánek: Nevysloven rozdíl, nevysloven, to se neví, jak se to... nevyslovenu, správně česky.

Jiný hlas: Já se tedy ještě zeptám, co tedy tady konkrétně rozumíte pod tím rozdílem?

Hejdánek: No to je právě... v tomto textu říká, že to je rozdíl svět – věci, ale odjinud víme, že pro něj rozdíl základní je rozdíl bytí a jsoucna. To je ten základní rozdíl, *Differenz*. *Identität und Differenz* má o tom zvláštní svazeček. To je *terminus technicus*: *Differenz* je rozdíl mezi bytím a jsoucnem nebo jsoucností, bychom řekli, ale on to tak neříká, neříká *Seiendheit*, ale *Seiende*, mezi bytím a jsoucnem. A tenhle rozdíl je v té západní tradici zapomenut. Tak to je ten rozdíl.

Jiný hlas: Jenomže u něj tady ten rozdíl není rozdíl mezi. A tady ten rozdíl není něco mezi, to je něco jiného.

Hejdánek: No to je mezi, no tak bezmezí, no ale jak to máme říct?

Jiný hlas: Jako tady to mezi... No právě o tom... Ne, to není pravda právě.

No není.

To je vzájemná prostoupenost. To je vzájemné, tam je to jednotné. Tam je ten rozdíl.

Hejdánek: Poněvadž je to *unter*, nikoliv *zwischen*, já nevím. No dobrá, nějak se musíme vymáčkout. Česky to musíme nějak říct. Když budeme recitovat Heideggera, tak nakonec dospějeme k tomu, co říká Heidegger. Je to taky *Differenz* a nejlouběji je třeba diferenci chápat jako ve smyslu *differe*, to jest *bearing of each other out*. Čili že to, co patří k sobě, neseme ven ze sebe. To je asi ono. Je to tedy, jako by oboje mělo společný střed, který zůstává jim oběma vnitřní. Proto tam je to *kum*. Čili dělíme je od sebe tak, že ten jejich společný střed jim oběma zůstává vnitřní. Tady je vyloženo, co to je to *differe* nebo to *Unterschied*. To *schied* tam každopádně je. To není něco, co patří k sobě, poněvadž tam je *scheiden*, rozdělovati. Rozdělovati něco, co patří k sobě. To je *Unterschied*. Neexistuje tedy, bychom řekli, neexistuje bytí bez – existovat je tady vůbec blbé slovo – bytí bez jsoucna a jsoucno bez bytí. Patří to k sobě, ale tady je to rozdělováno jako něco, co má společný střed, který je vnitřní tomu oběma.

Jiný hlas: On vlastně možná ten střed používá, protože když je třeba nějaká věc a má svůj střed, tak je ten střed vlastně společný oběma polovinám. Že to není...

Hejdánek: No ale to právě, když už jsou rozděleny, tak každá má svůj vlastní střed a ten vlastní střed, to je to jim společné. Ale pojďme dál při tom čtení. Takže přivolává nebo volá ten rozdíl a přitom ho nevyslovuje. Nechá ho nevysloven. Už tohle je zajímavá formulace, tady je úplně jasné, že to není přivolávání pojmenování. Poněvadž kdyby to bylo přivolávání pojmenování, tak ho pojmenuje, tedy vyslovuje. Zůstává nevysloven, to znamená nepojmenován. To původní volání, které přivolává nebo přizývá niternost světa a věci. Niternost, to jest ten společný střed. To původní volání... Proč tady říká původní volání? To není volání té třetí strofy. Pozor na to. Tady najednou je původní volání.

Jiný hlas: No on teď říká, neboť třetí strofa volá původně... To není odkaz na to?

Hejdánek: Jenže... třetí strofa volá původně. A teď se tam říká, že to původní volání, ale to původní volání není volání té třetí strofy.

Jiný hlas: No to ne, ale to on si takhle hraje se slovíčky. Tak jak to, že tam je toto? To slovo toto odkazuje na něco, co už jednou tady bylo.

Hejdánek: Tam není toto, tam není, tady je *das*, ne *dieses*.

Jo. *Das ursprüngliche Rufen*. A protože se o něm mluví, a předtím se mluvilo jenom, že *ruft* už *ursprünglich*, *Das ursprüngliche Rufen*. Tak tady je úplně jasné, tam neříká *Dieses ursprüngliche Rufen ist das eigentliche Heißen*. Nikoli. Tady říká *Das ursprüngliche Rufen*. To znamená, že tady to má jiný smysl.

Jiný hlas: Takže toto by tam nemělo být.

Hejdánek: V žádném případě.

Jiný hlas: Takže celé škrtnu jenom původní volání.

Hejdánek: Původní volání, které... jak je to tam česky?

Jiný hlas: Původní volání, které vyzývá k příchodu vroucnou prostoupenost světa a věci.

Hejdánek: Vyzývá. A jak je tam vroucnost? Vroucnou prostoupenost?

Jiný hlas: *Innigkeit* v slovníku je vroucnost.

Hejdánek: *Innigkeit* je niternost, ne vroucnost. Dobře, to je ve slovníku, ale je to niternost. *Innigkeit*. To je naprosto, naprosto tedy chybně vroucnost. To je prostě básnický a tak dále, ale *Innigkeit* to je to, že to je jím, *inne*, vnitřní.

Jiný hlas: Takže místo vroucnou prostoupenost niternost?

Hejdánek: A vroucná tam taky nepatří. Tam jenom niternost. Ani ta prostoupenost tam nepatří. Ne, tam je jenom *Innigkeit*. Čili která přivolává, a ještě i to přivolávání je silné, tady je *Kommen-heißen*. To znamená, že to znamená *Kommen-heißen*, to znamená nazvat, pojmenovat příchod. *Willkommen-heißen* znamená přivítat, ne pozvat. Čili i to *Will* když dáme pryč, tak *Kommen-heißen* je přivítat, je pojmenovat, že přichází. Vyslovit příchod.

Takže: původní volání vyslovuje příchod niternosti světa a věci. A toto původní volání, které vyslovuje nebo vyjadřuje, pojmenovává příchod niternosti světa a věci, je to vlastní pojmenovávání. Tam je co?

Jiný hlas: Zvaní, nazývání ve vlastním slova smyslu.

Hejdánek: Nazývání, řekněme. Čili tady teď je vlastně dvakrát to *heißen*. Tedy to vlastní *heißen*,

pojmenování, nazývání, je to, které s oním původním voláním nazývá pravým jménem, bychom mohli říct, nazývá pravým jménem příchod niternosti světa a věcí.

Toto nazývání je *Wesen*, je bytostnou... Nazývání tam je, toto nazývání?

Jiný hlas: *Heißen*. Tady je zvaní zase.

Hejdánek: Zase *heißen*. Tam zvaní v žádném případě nemá být.

Jiný hlas: Takže nazývání.

Hejdánek: Ano. Nebo pojmenování. Jmenování, pojmenování. Toto pojmenování je bytostným určením promlouvání. V žádném případě ne mluvení, poněvadž je to *Sprechen*.

Jiný hlas: A tady je bytostí...

Hejdánek: A zase mluvení, promlouvání bytuje, a ne...

A teď se zase vracíme z toho původního volání, se vracíme k volání té básně. V tom, co báseň říká, bytuje, je bytostně přítomno, nebo – to je špatně přítomno, poněvadž *Wesen* je k minulosti, čili je z minulosti přítomno, z minulosti zpřítomněno promlouvání. Čili to *das Sprechen* není *das Sprechen des Gedichtes*, to není promlouvání básně, nýbrž to promlouvání je bytostně z minulosti zpřítomněno, to je toto *Wesen*. Je přitaženo z minulosti nebo je usebráno z té minulosti v tom, co báseň říká. Čili to říkání, to promlouvání je z minulosti přitaženo do promlouvání té básně. Bychom to řekli stejným slovem, ačkoli to tady není. Tady je rozlišení tedy to *Sprechen*, který je *Sprechen der Sprache*. To pak hned se dozvíme, *es ist das Sprechen der Sprache*. *Sprechen der Sprache*, to jest promlouvání řeči, je něco jiného než promluvenost básně, tedy to, co řekla báseň. Ale je to spojeno, je to svázáno, protože to promlouvání řeči je usebráno, je vtaženo, integrováno – to je termín, který sem nepatří, integrováno, ale jenom abychom to nějak museli říct ve svých termínech – do toho, co říká báseň. Je to promlouvání řeči. Řeč promlouvá. A promlouvá tím, že pojmenovává příchod – *heißen kommen* – pojmenovává příchod čeho? Toho pojmenovaného. Totiž věci, svět, světa a světa věcí. A pojmenovává ten příchod do...

Jiný hlas: toho mezi onoho rozdílu.

A co to je, to mezi toho rozdílu, no tak to bysme museli – to jsme zatím neřekli, že – to, co vlastně si o tom můžeme myslet. Tam se o tom jenom mluví. Že bychom se k tomu měli taky někdy nějak... to mezi toho rozdílu, to je zvláštnost. Když tady to, co je původně jedno, pojmenováním – nebo mohli bychom říct v řeči – se stává dvojím. Přičemž vniterně je stále týmž. Tak co to je, to mezi?

No, já tomu rozumím tak, že tady to mezi, nebo když se mluví o rozmezí, to vlastní rozmezí, má znázorňovat dimenzi toho středu nebo rozměr toho středu.

Jenomže ten střed je to, co jim je společné. Čili tam není žádné mezi. Ten střed není mezi nimi. Ten střed je jim středem.

No, ale jako že se tím znázorňuje, že ten střed má určitý rozměr, nebo ne?

O rozměru se tady mluví jako o dimenzi, která zakládá všechny možné v podstatě.

No jo, to je něco jiného, ale ne že to má nějaký rozměr takhle.

No ne, vím, že ne fyzický rozměr, ale že tím chce nějak... si to chce nějak představit, nebo že si tím tak právě pomáhá.

No, ale on říká: „Střed dvojího se německy jmenuje *das Zwischen*, rozmezí.“ Tady má: „Rozdíl je dimenze vůbec a rozměr, jenž světu a věci rozměruje to, co je jim vlastní. Toto rozměrování teprve rozevírá odlišnost a zároveň vzájemnost světa a věcí.“ Já bych to chápal tak, že svět a věci nestojí vedle sebe, vzájemně se prostupují. Tím vyměřují určitý střed – nechci si ještě představovat, co to přesně je. A říká, že v tomto středu jsou vroucně niterné, ale pozor, nesplývají tam. Jsou tam vroucně niterné, ale právě tam se přesně projevuje, že ten svět je svět a ty věci jsou věci. Tam, kde jsou vroucně niterné, v tom středu, je vlastně největší rozdíl mezi nimi. Jestli se to dá pochopit takhle.

Ano. Jsou to středy jednoho a druhého. Jsou dva vlastně středy. Jenomže o těch středech se říká, že jsou týmž. Ale jsou to středy těch dvou věcí, které jsou od sebe rozděleny.

V tom středu. Protože mimo není svět o sobě a věci o sobě.

To ne. Ale jsou od sebe rozděleny, *geschieden*.

Ano, ale teprve tehdy, když se začnou prostupovat.

To se prostupují od samého začátku, proto je tam to *unter*. Oni dokonce původně ani nebylo nutno říkat, že se prostupují, poněvadž jsou původně týmž.

No týmž, jistě.

Čili teprve, když se rozdělují... týmž a čím? Možná, že jsou týmž, ale nejsou ani světem, ani věcmi.

To ne, jistě. Takže teprve ten střed nebo rozdíl... on tady říká, že rozdíl nebo střed vynáší svět k jeho světování a věci k jejich věcnění. Takže teprve tam v tom středu je ten rozdíl mezi světem a věcmi. Věci jsou věcmi a svět je světem. Mimo nejsou ani světem, ani věcmi a jsou týmž.

No, možná že to tak... já nevím, jak to myslí. Takhle to říká, ale jak to myslí? Mně tohle nedává žádný smysl. V jakém středu? Vždyť jsou dva středy. Právě tím, že ten střed je jim vniterný, tak každý má svůj střed.

No kdyby měli každý svůj střed, tak by byli schopni být jakoby sami o sobě. Ale oni jsou spolu svázáni právě tím středem. Mají jenom jeden střed a v tom středu se právě vyjeví jejich vzájemný rozdíl a to, co je jim společné.

No jo, ale komu se vyjeví? Komu se vyjeví? Nám. To je důležité. Čili my nemůžeme o tom mluvit bez toho, že tam někde je cosi třetího. Svět, věc, to je od sebe odděleno, ale tak, že vnitřně to zůstává spolu. Ale jak ta vydělenost, tak to zůstávání spolu se tu ukazuje jenom pro nás.

Ted' jsi říkal, že jsou středy dva. V tuto chvíli jsem ztratila jakýkoliv přehled o tom, co ten střed je. Co je ten střed pro tebe?

Já to chápu spíš tak, že pro nás jsou tady jednak věci, jednak svět. Mezi nimi je rozdíl. Ovšem ten rozdíl zároveň nazývá středem s tím, že ten rozdíl má rozmezí, kde jsou zase spojeny. A tomu říká střed.

No dobře, ale to opakuješ, co on říká, ale mně to nedává smysl. On neříká, že ten střed mají jako jeden. On rozhodně má střed jeden. A já bych věděl, co je pro tebe střed. Je to ta věc, že věci i svět mají svou podstatu.

A to je ten střed?

Ne, to není ten střed.

Co je to podstata? On o tom tady hovoří.

Wesen není podstata. Podstata je *substancia*, *Wesen* je něco jiného. Má to časové určení, *gewesen* je... takže se tady používá slova bytnost. Mají svou bytnost a v tom rozdílu se ukazuje bytnost světa i bytnost věcí. Ten rozdíl nemá s jejich bytností nic společného, ale pouze v tom místě, v tom rozdílu, v tom středu se ukazuje. Komu se ukazuje? Nám se ukazuje. Ale za všech okolností – ono za celé dosavadní západoevropské tradice se neukazoval tento rozdíl, nýbrž byl zastřen.

Tady se taky nehovoří, že ten rozdíl je vždycky viditelný.

Ano. Ale to je důležitá záležitost, že všechno tohleto se děje – to je fenomenální rovina – to se děje pro nás. A když se říká o tom středu, že je jim společný, tak tím se ukazuje na to, že vlastně k žádnému rozdělení nedochází původně, v té rovině původnosti.

Mně se tady zdá, že se ukazuje jedna z takových problematických věcí. Tady je ta fenomenologická heideggerovská úroveň. Tady je nejasné jedno: jestliže je pravda, že takříkajíc ve skutečnosti – to je ovšem terminologie, kterou by on nepřijal, že ve skutečnosti k žádnému rozbití, rozdělení nedochází, že k tomu dochází pouze pro nás a že ten střed je to jediné skutečné, kdežto tamto je pouze jeví se svět věcí. Tak to znamená, že ta řeč sama, v níž se tohle děje – poněvadž to nejsme my, kteří to přivolávají, nýbrž ta řeč to přivolává – že ta řeč sama je garantem té naší *subjektivity*, toho, že nám se to jeví takhle. Čili řeč je zdrojem klamu? Ve skutečnosti je to všechno jinak, jenom řeč nám ukazuje, jako by to bylo rozděleno. Tohle on ale nechce. Takhle on to nechce. A ten spor v tom je. Naopak ta řeč nám má ukázat, že nejsou rozděleny.

Jiný hlas: Já myslím ted'ka, jestli ta řeč volá do toho rozdílu. Tady totiž, jak bylo řečeno, volá do rozdílu.

Není tady tedy míněno, že bez té řeči jsou ty věci a svět pro nás každý třeba úplně něco jiného?

Hejďánek: Bez té řeči nemohou být.

--- (1982-12-28 Řeč (2) [LVH21VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Tak řeč je řeč. A teďka technologicky školený, vše propočítávající a proto většinou velmi namyšlený rozum nazve tuto větu nicneříkající tautologií. Dvakrát vyřknout totéž je něco stejného. Řeč je řeč. Jak se tím máme dostat dál? My si však nechceme dostat dál. Chtěli bychom se jen konečně jednou opravdu dostat tam, kde se již zdržujeme.

Že tohle by objasňovalo to, že on skutečně chce zůstat jenom u té řeči samé.

Jiný hlas: A co to znamená pro to, o čem mluvíme? Když se zdržujeme, chceme být konečně tam, kde jsme. To je v řeči, a to znamená v tom rozdílu. A ten rozdíl ale je jenom ten rozdíl, který není ve věcech, který je jenom jakási iluze vyvolaná tou řečí.

Jiný hlas: Nebo že to je jenom pomůcka, abychom se tou řečí zase dostali k té řeči samé.

Jiný hlas: Ne, to mluvíš o něčem jiném, k řeči samé. Teď nám jde o ten rozdíl. Čili je to pravda, co říkáš, že chce se k tomu dostat, ale teď mluvíme o tom rozdílu, tak co nám to pomůže říkat něco jiného? Proč říkáš iluze?

Jiný hlas: Protože to chci říct pohnutlivě.

Jiný hlas: Poněvadž mi to jde proti mysli. Tohle přece není pravda, že řeč dělá, řeč pojmenovává nebo umožňuje pojmenovávat, ať to jakkoli vezmeme, tak dává pravé jméno. Není pravda, tady to znamená, že ať řeč pojmenovává cokoli, tak tím, že to pojmenuje, tak to přivolá do toho rozdílu, který není původní, který je teprve tou řečí založený.

Jiný hlas: Dobře, ale to pořád ještě neznámá, že to je iluze.

Jiný hlas: To je iluze, protože to založila teprve ta řeč, tak je založen už.

Jiný hlas: Jenomže je založen jenom jakoby. Ve skutečnosti nic rozděleného není.

Jiný hlas: Ale ten rozdíl nikdy žádné jsoucno nebylo. Tady nikde o tom ani není řečeno. Já nemluvím o jsoucnu. Až to původní, co je svět a věc v sobě, bez rozdílu. To není jsoucno, samozřejmě. Ale problém je také v tom, že to naše promlouvání způsobuje to, že rozdělujeme věci a svět. Je to už tím, že nenasloucháme vůbec řeči a že potom mluvíme tak, že ten druhý, který to poslouchá, tak také nenaslouchá řeči.

Hejdánek: To bych souhlasil s vámi. Jenomže tohle on neříká. On říká, že řeč sama zakládá ten rozdíl. Že to nejsme my, kteří promlouváme.

Jiný hlas: Ano, ale ta řeč také sama o sobě není, ta je jediné ve spojitosti s námi.

Hejdánek: To je pravda. Jenomže to nejsme my, kteří promlouváme, když promlouvá řeč. Ať už je to ve spojitosti nebo ne, samozřejmě ve spojitosti. Není to o sobě. Ale nejsme to my, kteří promlouváme, když promlouvá řeč. To jsme my, kteří mlčíme v tom svém promlouvání, když promlouvá řeč.

Jiný hlas: Tak jsi řekl, že řeč zakládá člověka jakožto mluvícího. To jsem řekl jako sám, ne on. Je tedy člověk iluze? Myslím člověk jako mluvící zvíře.

Hejdánek: Ne. Pro mě samozřejmě to tak není. Ale jak je to pro Heideggera? Já kritizuji Heideggera, ne sebe.

Jiný hlas: Já, že jsi říkal iluze, tak jsem měl pocit, že ty osobně jsi proti tomu nabroušený.

Hejdánek: Ne, on, že to tady chápe jako iluzi. Jenom to tak neříká, tak to tak pojmenovává. Když řeč tady volá něco, co původně rozdělené není, volá do rozdílu. Ale ten rozdíl vlastně je jenom v té řeči.

Jiný hlas: Tak vlastně řeč nepojmenovává nic. Nýbrž, když pojmenovává, tak nenechává to, co pojmenovává, být tím, čím to je.

Hejdánek: Naopak, právě že ano. Právě že tím, že ta řeč zve ty věci do toho rozdílu, tak právě v tom rozdílu jsou ty věci věcmi a svět světem. A tím je pojmenovává. Ale také je neponechává být tím, čím jsou, nýbrž ona je tříští na svět a věci.

Jiný hlas: Ano, jistě, vždyť ten rozdíl, on říká, rozdíl vynáší svět k světování a věci k věcnění. Nikde tady nepraví o tom, že je ponechává tak, jak jsou.

Hejdánek: No jo, jenomže teprve je známo z Heideggera, že pravda, pravdivé myšlení, pravdivé poznání, ponechává věci být tím, čím jsou. To je příspěvek k *Das Wesen der Wahrheit. Seinlassen*, to je termín,

který se tam objevuje.

Jiný hlas: To je možné, takže já můžu potom poznat, pravdivě poznat, co je to věc. Jedině, když mi ta řeč s tím udělá ty čáry máry fuk, aby se věci stala. Poznávám jenom to, co jsem tam já pomocí té řeči udělal. Jak to já pomocí té řeči? Heidegger žádné já pomocí té řeči. Řeč. Sama. No jistě, ale to je něco jiného. Tak když řekneme, sebe vyšaltuju, tak řeč tam pojmenovává jenom to, co ona vyrobila. A nepojmenovává věci, jak jsou. Řeč nepotřebuje poznávat. Řeč něco vyrobí. A teprve my to potom poznáme. A co pojmenovává ta řeč? To, co vyrobila. Jenom svůj výtvar. Nebo lépe řečeno, ona tím, že pojmenovává, tak tím vytváří, a tím, že vytváří, tím pojmenovává. A my jsme tam jen k tomu, abychom nenaslouchali pravdě v té řeči.

A teď by bylo zajímavé ale, jak můžeme říct, že řeč vytváří tím, že rozděluje nebo zve do rozdílu. Jak to můžeme říct? Předtím než ty věci nejsou pozvány do toho rozdílu, tak nejsou tím, čím by měly být. To je prostě chaos. Ani svět ani věci nejsou.

Hejdánek: To ne, chaos to není.

Jiný hlas: Tak co to je? Já jsem se ptal, co to je. Ani věc ani svět to není. Jsou, než jsou zavolány, nepojmenovány. On říká, že svět a věci totiž nestojí vedle sebe. To je lživé promlouvání. Nejde o promlouvání, já o žádném promlouvání nemluvím. Nemůže existovat, když není řeč. Dlí v dále.

A co dlí v dále? To nepojmenované. A co to je to nepojmenované? To je to, co se pak stává věcmi a světem, když se to pojmenuje. To podle Heideggera by to tak muselo být. Strašná motanice kolem toho, co to je, že to pak má tím nadosah. A je to to, co také nemůžeme pojmenovat. Jinak je to pravda.

Hejdánek: No ale to je přece dokladem toho, že ta věc, ta řeč tady není sama, že není tvůrcem, nýbrž rozdělovatelem.

Jiný hlas: No ale když rozděluje, tak tvoří, že?

Hejdánek: No tak jako spolu-vytváří nebo přetváří, spíše hyzdí. To, co je původně celý, tak ona rozděluje a hyzdí a narušuje to a tak dále. Proto jsem se o tom měl chuť vyjádřit *pejorativně*. No a ty iluze, ty hyzdí samozřejmě.

Jiný hlas: Jako k tomu rozdílu ještě teda dál, to by mě zajímalo, jak je to tam napsáno v němčině. Mně přijde, že je tady napsáno „řeč mluví jakožto souzvuk ticha“.

Hejdánek: Jo, to jsme...

Jiný hlas: To je až dál, to jsme nepochopili, to je čtrnáctka. Tak k čemu jsme dospěli teďka? Rozmezí nebo rozdíl. Dospěli jsme k něčemu?

Hejdánek: No dospěli. Zatím máme furt otázky, to je hlavní. Závěr, to je otázka, co se s tím dá dělat, to je další otázka tedy. Ale zatím to vypadá na to, tak vy to berete kladně tedy, že ta řeč zve do rozmezí, tím vlastně vytváří jednak svět, jednak věci. Předtím to ani svět, ani věci nejsou. Ale proč se mluví o tom, že zve do rozmezí něco, co v tom rozmezí ještě není?

Moment, právě tady ta věta hned za tím říká, můžete to přechít?

Jiný hlas: „Teď tato vyzvaná...“ To je blbost, o tom se ještě nebavíme, k tomu chci teď to vysvětlit. Ale tady to k tomu mluví, protože tady pak mluví se tady o významu slova poroučet. Ano, to je jako poručit své cesty Pánu. Což by teda skutečně napovídalo tomu, že on to teda chápe v tom smyslu, že ta řeč prostě poručí těm věcem a tomu světu, aby se staly věcmi a aby se staly tím světem. Aby se věci staly věcmi a svět světem.

Hejdánek: Ne poručí! Jak se to myslí? Tys to zkazil. V tom významu „poručíš své cesty Pánu“. Tam nic neporučíš nikomu.

Jiný hlas: Vždyť já tady čtu o tom poroučení.

Hejdánek: No tam vysvětluje, že to poručeno je právě... no že to není jako poroučet někomu něco, ale poručit někomu něco. [nesrozumitelné]... to není dokonavý od poroučet.

Jiný hlas: No ovšem to není tak jednoznačný. Tady to pak pokračuje: „hodit na krk“. Výzva řeči poručí takovým způsobem, což teda napovídá tomu, že on myslí poručí tedy.

Hejdánek: Nemyslí! Vždyť to tam sám řekl, že to myslí v tomhle smyslu. Poručí takovým způsobem to, co

vyzývá, příkazu rozdílu. Rozdíl nechává věcnění věcí spočívat ve světování světa.

Jiný hlas: No to už... ale ještě se vraťme k tomu, co jsme si teda nevyjasnili, tu větu, jak teda navazují na sebe. Každý něco řekne, další si mele svý, tak Martin tady přednes něco, tak k tomu něco řekněte. No ale ono je to totiž nejasný, ale trochu to k tomu nasvědčuje, když to pak jako pokračuje dál, že rozdíl vyvlastňuje věc do klidu součtveří. Vyvlastnění věc neodlohuje, teprve ono uvolňuje věc k tomu, co je jí vlastní, aby nechala prodlévat svět. Ukrývání do klidu znamená tíšeni. Rozdíl tíší věci jakožto věci a svět jakožto svět.

Ono je to tady opravdu dost takový neprůhledný. Ale zdá se mi, že to napovídá tomu, že ta řeč tím ty věci vyzývá k tomu, aby byly ty věci a svět, aby byl tím světem. A to, že se děje v tom rozdílu, kde se navzájem ještě nechají spočívat...

Hejdánek: Ale tam je prostě zásadní rozpor mezi tím, jestliže něco má být sebou samým, věc má být věcí, svět má být světem, tak proč v rozdílu?

Jiný hlas: No proč v rozdílu? Protože ten rozdíl je udělanej tak, že to v tom rozdílu je. Protože ten rozdíl má ten prostor pro to, aby se tam ta věc... ten rozdíl má tu funkci, že dělá z věci věc na rozdíl od světa, kterej se stane světem. A zároveň aby se tam setkali.

Hejdánek: Svět ukázat jako svět, tak je to přece něco jinýho, než když se něco, co není svět, má stát světem. To nemůžeme obojí furt mást dohromady. Buď se svět musí ukázat jako to, čím je, to jest světem, a řeč je tady od toho, aby svět pojmenovala tím správným jménem, aby dala světu to pravý jméno, ale zároveň ten svět musí být ponechán tím, čím je.

Anebo tady je nějaký chaos, ze kterýho ta řeč vykrojí jednak svět, jednak věc a vykrojí tak, že to má jakousi souvislost ještě. Zajímalo by mě jakou, kde se ta souvislost bere, když původně je jenom souvislost chaosu, což je nesouvislost. To znamená, že tady ještě musí pak řeč mít nějakou další funkci, kromě toho, že zve do rozdílu, tak musí ještě zvát do něčeho jinýho nebo držet pohromadě nebo...

Jiný hlas: Do středu.

Hejdánek: Do středu. To znamená, že ten střed ale musí garantovat a ten tu není. Původně je chaos, pak je tady dvojí a střed, kde ta řeč musí garantovat nějaký střed, kterej tady původně žádný není. Anebo je tady původně a potom teda to dvojí je iluze.

Ono nejenom že ta řeč pojmenovává, ale ona ukazuje na celou *bitnost* té věci. V čem je *bitnost* věci? To je v tom, čím věc byla, dokud nebyla věcí. To je *bitnost* věci. To je ta bylost věci.

Jiný hlas: No to je i její minulost i budoucnost.

Hejdánek: Ne, v zásadě minulost.

Jiný hlas: On pak to teda říká, že tu věc nechává být, to znamená jako že ta věc jako je a že ji nechává být i nadále.

Hejdánek: No a to znamená, že ta věc je a svět taky je a ten rozdíl je původnější než aby byl vytvořen věcí. Ten do toho rozdílu, který je dříve než řeč, do toho rozdílu zve ta řeč jednak svět, jednak věc a teprve ona zakládá tu niternou jednotu obojího. Je to tak? To Heidegger neříká.

Jiný hlas: Je to tak? Jako jestli to není spíš nějaký rozdíl, protože když zvu do rozdílu věc a svět, tak já bych to chápala jako že se snažím rozlišit mezi světem a věcí. To znamená ne že mám tady rozdíl a sem je pozvu, ale já je zvu k tomu, aby se rozlišily, aby se věc ukázala jako věc a svět jako svět.

Hejdánek: No ale aby se rozlišily pro mě, anebo rozlišily se skutečně?

Jiný hlas: No pro mě.

Hejdánek: No tak to znamená, že ve skutečnosti to bylo rozlišený už předtím.

Jiný hlas: Ne, nejsou.

Hejdánek: Tak jak je to?

Jiný hlas: Ne, já tomu rozumím tak, když nejsou předtím rozlišený, no tak to znamená, že já je teprve budu rozdělovat. Ony ve skutečnosti původně rozdělený nejsou.

Ano. No, a taky ve skutečnosti, ten, co je ve skutečnosti, taky nebudou.

Hejdánek: Jistě, to by Heidegger řval jak pavián, že neví, co to je. Oni v řeči jsou rozděleny. V řeči jsou

rozděleny. Ale zda to je přede mnou, než já tohleto provádím, nebo není, to není důležitý, protože mohlo být tisíce lidí přede mnou, kteří...

Jiný hlas: To je po mém soudu strašně důležitý právě proto, já jsem se pokusil ukázat, že za tou řečí ještě musí být pravda. Poněvadž bez toho to prostě nejde. Právě tyhleto rozpory jsou způsobeny tím, že tady prostě sama řeč nemá v sobě žádný kritérium, který by mělo tu poslední platnost nebo závažnost.

Hejdánek: To tady má ten rozdíl. Tímto kritériem je tady rozdíl.

Jiný hlas: Jo, ale ten rozdíl je způsobený, je vyvolaný řečí.

Hejdánek: Vyvolaný řečí? Kde je ten rozdíl bez řeči?

Jiný hlas: Jak může mít poslední svrchovanost rozdíl, když je závislejší na řeči?

Hejdánek: Ba řeč udělá rozdíl a do toho zve ty věci a svět.

Jiný hlas: Ne, sebere věci a udělá rozdíl.

To je jedno. To je spolu. Když udělá rozdíl, tak taky není poslední, že jo, protože ta řeč chce ty věci, dejme tomu, teda pojmenovat, nebo jak to nazveme, ale to, aby je ta řeč vůbec mohla pojmenovat, tak to je možné v rozdílu. To znamená, že nemohou být pojmenovány pravým jménem, ale aby to mohla být řeč, tak potřebujeme právě ten rozdíl. Ta řeč je spjata s tím rozdílem.

Hejdánek: Prosím, ale bez toho to ukázalo, že ta řeč je naprostá iluze. Ta řeč není schopná pojmenovat věci, jak jsou, nýbrž vždycky je musí zmrštit.

Jiný hlas: No potom by je musela zmrštit, já v tom nevidím...

Hejdánek: Protože ony nejsou tím, čím je ukazuje ta řeč.

Jiný hlas: No to jsme si přece říkali, že v tom hrníčku to není všechno řečeno, že až v té řeči právě ten hrníček je tím, čím je.

Hejdánek: No dobře, to znamená, že bez té řeči, ano, ten hrníček není tím, čím je. Bez té řeči není tím, čím je v řeči.

Není.

No a jak může teda řeč ukázat, pojmenovat, ukázat věci tím, čím jsou?

Jiný hlas: Ale co to je, co to je, čím ty věci jsou? Nejsou. Věci nejsou tím, čím jsou. Ty věci jsou jenom v řeči. Samy o sobě ty věci, co jsou, jestli vůbec samy o sobě jsou, to nevíme. Teď už mluvíme o rozdílu. No, a to je právě o rozdílu, protože může být i promlouvání, které nenaslouchá řeči. A pak může být promlouvání, které naslouchá řeči.

Hejdánek: Ne, už mluvíme o rozdílu, ten rozdíl je tam pak úplně zbytečný.

Jiný hlas: No ten rozdíl je nutnej vzhledem k tomu, že v tom promlouvání bez naslouchání řeči ty věci pro nás mají, pro nás nejsou tím, čím jsou pro nás s nasloucháním řeči. A právě...

Hejdánek: To je jasný. To znamená, pro husu nejsou kopřivy tím, čím jsou pro husu. Bez husy nejsou pro husu kopřivy tím, čím jsou pro husu. To je tautologie.

Jiný hlas: Nerozumím.

Hejdánek: No prostě bez husy husa to nevidí jako husa.

Jiný hlas: Jako jiná husa nebo jako husa?

Hejdánek: Ne, jako husa. Husa bez husy samozřejmě to nevidí jako husa. Já mluvím o tom, co ta husa vidí. No a jak mi... Tady hovoříme o řeči. No a jak já můžu vědět, jak bez řeči, jak to vypadá?

Jiný hlas: To poznám právě tím, že naslouchám, že se snažím naslouchat. Když nenaslouchám, tak to vidím, jak je to v řeči. Ale jak je to bez řeči?

Hejdánek: No to právě můžu se domnívat, že předtím jsem nenaslouchal té řeči, protože jsem to vynechával.

Jiný hlas: No dobře, ale mně ani tak nejde o to naslouchat řeči jako spíš mně jde o to, co se má v té řeči ukázat.

Hejdánek: No to máte to samé nakonec jako s pravdou, kde nikdy toho garanta, že jsme byli osloveni pravdou, nemáme. Stejně tak nemáme garanta, že jsme naslouchali řeči. O to mně samé jde. No já mám zájem o to naslouchat řeči. Je to můj poslední zájem naslouchat řeči. Asi jo, protože mně jde o vztah a to

nota bene řeči, která přivádí věci do rozdílů.

Jiný hlas: No to je ovšem *logos* jenom. V tom například není *mýtos*.

Pokud budeme uvažovat otázku bytí a jsoucna, tak pak by zde bylo potřeba vyjasnit, co to ten rozdíl u toho bytí a jsoucna je. Jestli teda je bytí samo o sobě...

Ano, to je metafyzika, jak říká Heidegger. Proto tak nechce mluvit. Nicméně tam mluví o rozdílu bytí a jsoucna. To je jediná věc, co se nedá převést. Jinak všechno platí o mýtu a jediná věc, která se nedá mýtu přišít, je ten rozdíl.

No to je teda místo, v kterém to jsoucno a to bytí se nějak ukazuje. Se ukazuje... neříká, se tam vytváří nebo se v tom ukazuje, že to jsoucno má své bytí a co je jsoucno a co je bytí toho jsoucna. V tom rozdílu by se to mělo ukazovat.

Hejdánek: No já tomu rozumím takhle, jinak... Chtěl bych říct taky, jak tomu rozumím. Prostě že tady je něco, co je nepojmenovatelné a co je sice tady, ale blízko v dáli. A teďka ty mně něco vysvětluj, nevíme, co to je. Nechej domluvit. A teď je tu řeč, která mluví a ta tím, nebo teda lépe teda je to promluva, a ta tím, že promlouvá, tak volá to, co tu je jako nepojmenovatelné do toho, čemu říká Heidegger rozdíl nebo rozmezí nebo střed. A tomu tak říká proto, aby prostě teda to nepojmenovatelné, nepojmenované, jako nějakým způsobem prostě rozlišil, ukázal, co mají odlišné, čím teda jsou věci věcmi, čím je svět světem, a nechat to být, nechat to být v tom smyslu, že to jako nechává dál být, ovšem teda s tím, že už to teda ta řeč nějakým způsobem pro nás pojmenovala.

Jiný hlas: Řeč, ne to naše promlouvání.

Hejdánek: Ne, řeč. Řeč pro nás, ne my. A my tím, že nasloucháme, tak voláme do rozdílů.

Jiný hlas: Ne, řeč to volá do rozdílů. My tím, že nasloucháme té řeči, tak teda tomu odpovídáme a necháváme... Heidegger tady říká o tom, že to je ta třetí strofa, že to volá do rozdílů.

Hejdánek: No třetí strofa... To není řeč. V té mluví řeč. Protože ta báseň... Třetí strofa volá do rozdílů, ne řeč volá do rozdílů. Tady je dvojí volání do rozdílů. Jednak ta strofa a jednak řeč. Zatímco strofa volá do rozdílů, který už je konstituovaný, tak řeč volá do rozdílů, který sama konstituuje. Než původně žádný rozdíl není.

Jiný hlas: No.

Hejdánek: A to znamená základní kamufláž, základní *próton pseudos*, základní lživost, podvodnost se přičítá na účet řeči, která vytváří uměle nějaký rozdíl, který není čímsi původním, nýbrž který je založený řečí. Do toho rozdílů teď umisťuje všechno ostatní, dokonce i to naše promlouvání a dokonce nás tak oblaťne, že my, když pojmenováváme věci, tak vlastně je nepojmenováváme, my je voláme do toho rozdílů, který tady uměle a podvodně vytvořila ta řeč.

Jiný hlas: Jenže on právě tvrdí, že ta řeč ho vytvořila původně a v pravdě.

Hejdánek: No v tom, to je možné. To je stejně tak, jako se Nietzsche ptá, proč pravda a ne lež. No tak prosím, on to tak pojmenovává, ale já to pojmenovávám pravým názvem.

Kde je ta chyba? Jediná chyba, co by mi namítl Heidegger, je, že tady předsudečně předpokládám, že pravá skutečnost je na začátku, že tady jsem poplatný řeckému pojmu *arché* a chci tvrdit, že to, co je tady na začátku, že je to pravé. Tím by mě chtěl vyvést z konceptu nepochybně, kdyby si mě vůbec všiml. Ale tady jde o to, že on fakticky má namísto téhle *arché* jinou *arché*, která pro něj není směrodatná – směrodatná v tom smyslu, že by dávala směr –, která je čímsi jako ten chaos, jak se to tady někdo nazval, čili je to něco, co ještě nemá žádnou vlastně podobu. A vyjevuje se to teprve v rozdílů, který tady vytváří ta řeč.

Tedy proti tomu původnímu – a on tam předpokládá také nějaké původní, jenomže to není soucno, není to ani věc, ani svět a tak dále, prostě nedá se o tom vůbec nic říct, pochopitelně, je to ještě dřív, než vůbec nějaká řeč – proti tomu on vypichuje to, co je konstrukcí té řeči nebo výtvořem té řeči. Nebo co se ukazuje teprve díky výtvořu té řeči. Tedy tady tím pádem už vlastně je přítomno cosi – já tam cítím, proto se tomu štětím, proto se mi to nelíbí a říkám to možná špatně –, ale to znamená, že jaká řeč, takový svět a takové věci.

Kde je tady kontrola, že ten rozdíl, který ta řeč zavádí, že je pravý rozdíl? Kde se tady ukazuje, že opravdu svět a věci jsou odděleny a zároveň nějak spjaty svou niterností správně? Co když ta řeč je dělá špatně? Tady taková otázka se vůbec neklade. Prostě už tím, že to ta řeč dělá, tak je to dobře.

Jiný hlas: Ale vy tady postulujete to, že je tady nějaký svět sám o sobě.

Hejdánek: No, to by byla právě ta námitka, jenomže Heidegger postuluje, že tady je nějaký chaos, ze kterého se to teprve nějak musí dělat.

Jiný hlas: Jenže tys říkal, námitka tvoje je, to by bylo potom: jaká řeč, takový svět.

Hejdánek: No.

Jiný hlas: Jenomže pro Heideggera je jenom jedna řeč.

Hejdánek: To není pravda. Je tady *logos* a je tady *mýthos*. On si jenom vymýšlí, že je pro *logos* a pro *mýthos* něco společného. A je to pravda?

Jiný hlas: No tak ale je pro něj jenom jedna řeč. Je pro něj jedna. To, co je společného...

Hejdánek: On se domnívá, že mají něco společného.

Jiný hlas: Tak tedy je pro něj jedna řeč a tedy jeden svět.

Hejdánek: Ano. A jak ji charakterizuje? Charakterizuje ji tím, že zve do rozdílu.

Jiný hlas: To je sice ten *logos*...

Hejdánek: No, co když je řeč, která nezve do rozdílu? Pro něj je to jedno, ale pro celou západoevropskou tradici je také jenom jedna řeč a *logos*, a on říká, že to je omyl, dva a půl tisíce let starý omyl. No tak tadyhle je nový omyl. Jaká je kontrola, že to, co říká Heidegger, není právě takový omyl jako těch dva a půl tisíce let?

Jiný hlas: No jo, to je to samé, jako když vám někdo bude namítat, kde je u vás kontrola.

Hejdánek: Jasně, vždyť já jenom opakuju vaši otázku z minula. To jste právě vy říkal, pořád jste chtěl to kritérium.

Jiný hlas: Já jsem ho právě nechtěl, to Jirka se...

Hejdánek: Aha, tak promiňte. Jo, to byl Jirka.

Jiný hlas: Jinak Heidegger se k tomu vyjádřil, že neuznává neeukleidovskou matematiku, protože to je cesta, odkud se nikam dál nedostane. Takže odpověděl, že neeukleidovský matematik, nějaký Polák, který řekl, že on neuznává Heideggera, protože se takovouhle cestou nikam dál nedostane.

Hejdánek: Hmm.

Jiný hlas: Já bych měla teď jednu takovou připomínku. Ty jsi teď začal bojovat proti Heideggerovi. Počkej, moment! Ale my jsme si ještě nevysvětlili tyto dvě věty, jak jsme se na začátku pohádali. Tak jak to míní Heidegger? A ne co je na tom špatně, ale jak to myslí?

Hejdánek: No dobře, vždyť vy mě přerušujete pořád.

Jiný hlas: No, tak které to jsou?

Jiný hlas: To jsme zrovna skončili. To je třináctka. „...mluví, zvouc vyvolané: svět-věc, věc-svět, aby přišlo do rozmezí rozdílu. Co je takto vyzváno, je poručeno rozdílu samému, aby z něj přišlo.“

Hejdánek: No, to je *Sie spricht, indem sie das Geheißene, Ding-Welt und Welt-Ding, kommen heißt. Was so geheißenen wird, ist zur Ankunft aus dem Unterschied in diesen befohlen*. Tak tam jsme skončili, a teď je to dál. Ty jsi to četla?

Jiný hlas: „Co je takto vyzváno...“

Hejdánek: No to je *was so geheißenen wird*, že?

Jiný hlas: No.

Hejdánek: Tak o to nám jde.

Jiný hlas: O to nám jde.

Hejdánek: Dospěli jsme – já jsem to chtěl vykládat a vy pořád do toho. Tedy co to znamená, že to pojmenované je doporučeno – to bude lepší než to poručené, tam je to jasné –, je doporučeno příchodu z rozdílu do rozdílu. Je to tak?

Jiný hlas: Je poručeno rozdílu samotnému, aby z něho přišlo.

Hejdánek: No, tak to je... Je doporučeno příchodu z rozdílu do téhož, do toho, čili do rozdílu. Tedy když mluvíme, když je tady *was so geheißen wird*, tedy co je takto pojmenováno, tak kým pojmenováno? Řečí, anebo lidským promlouváním?

Jiný hlas: Řečí. Řeč se tady myslí.

Jiný hlas: Řeč mluví, mluví, zvouc vyvolané. Co je takto vyzváno, tak řeč.

Hejdánek: No, když mluví tím, že pojmenované odpojmenovává.

Jiný hlas: Když pojmenované pojmenovává, tak tam nemůže být to pojmenované... nemůže to být řeč, ta, která pojmenovává to pojmenované, které je jí samo. To je blbost. Čili tam v jednom případě musí pojmenovávat řeč a v druhém případě pojmenovává promlouvání. Ale tam je *spricht* a *heißt*, že jo? A *spricht* je pojmenovává, že jo? Ne, to je... No to je, *spricht* tam je, ale tady se mluví, že *sie spricht, indem sie das Geheißene kommen heißt*. Ano, že *das Heißene heißt*. Čili ona pojmenované pojmenovává, jmenuje pojmenované. No a po mém soudu to pojmenované je pojmenovaným lidským promlouváním a ona jmenuje to, co je pojmenované lidským promlouváním.

Tedy za předpokladu, že tohleto je správně, tak potom to *was so geheißen wird* v té další větě je *geheißen* od člověka, lidským promlouváním. Ano, tedy to, co je lidským promlouváním pojmenováno, je doporučeno k příchodu z rozdílu do rozdílu. No a teď jen tak prostě takový čich jakýsi – muselo by se to zřejmě nějak doložit, že, ale prostě mám takový dojem, víc než dojem, tak jako mi to tak zní, že to naslouchání řeči uprostřed promlouvání spočívá v tom, že my i se svým promlouváním jsme v tom rozdílu. Že do tohoto rozdílu jsme vtaženi jak my se svým promlouváním, tak to, co je svět a věc. A že řeč jmenuje, pojmenovává to, co my jsme pojmenovali tím, že to zve z toho rozdílu, aby se to dostalo z toho rozdílu našeho promlouvání, aby se to dostalo do rozdílu konstituovaného řečí samotnou. Jenom tam jsou teda taky dva rozdíly, jo? Je jich víc.

To dává smysl v tom smyslu, že když my jsme v tom rozdílu, pojmenováváme v tom rozdílu tak, že svět zapomeneme a pojmenováváme jenom věci, takže je to řeč, která nás z tohoto scestí vyvádí tím, že přivolává ten skrytý svět, zapomenutý svět do toho svého rozdílu, kde se ukazuje jako svět, kdežto v tom našem rozdílu byl skrytý, byl zapomenutý, tam se neukazoval, tam byly jenom věci.

Jiný hlas: No mně se teda zdá, že na tohle, co jste vykládal, by mohl stačit jeden rozdíl.

Jiný hlas: To je v duchu *Heideggera*.

Jiný hlas: Že jako kdyby na tady tohleto, co jste vykládal, že by na to mohl stačit jeden rozdíl. A to proto, že on v tom rozdílu rozlišuje něco na věc a svět, něco na věci a svět, i když mimo ten rozdíl, když nevstupují do toho rozdílu, tak to rozlišené není. Nejsou zvlášť věci a zvlášť svět. Zvlášť se to dostává teprve v tom rozdílu.

Hejdánek: Dobře, to je možné, to si můžeš myslet, ale pokud interpretujeme *Heideggera*, tak musíme vzít vážně, že tady zve k příchodu z rozdílu do rozdílu. Jak můžeš přijít z rozdílu do rozdílu, jestliže nejde o rozdíly dva? Kdyby to byl týž a týž rozdíl, jak můžeš přijít, jak můžeš někam přijít odtamtud, kam máš přijít? Ledaže nejdřív ustoupíš někam. To se mi tady vybavuje, to je ten *Abgrund*. Jestli, jestli si to ale nepředstavit tak, že prostě nejde říct, že zve k příchodu z rozdílu do rozdílu, protože to by znamenalo, že je to jenom zdánlivě výzva nebo zvaní k příchodu. Je to zvaní nejprve k odchodu a pak k příchodu.

Vypadá to tak, že je to blbě přeložené.

Jiný hlas: To je. Z tohohle by to vůbec...

Jiný hlas: Počkej, ale on tam v němčině je tam „do téhož“. Tady je *in diesen. Aus der Unterschied in diesen*. Přesto si myslím, že jsou dva.

Jiný hlas: Když on tam mluví jednou o pojmenování lidským promlouváním a podruhé o pojmenování řečí, tak sice jakkoli můžeme říct, že ten rozdíl je jeden, tak se otevírá ta možnost, že v tom pojmenování lidskou řečí je ten rozdíl nějakým způsobem zmrven, že je prostě...

Jiný hlas: No není to ten rozdíl, o kterém se tady celou dobu hovoří. Byl by to nějaký pokleslý.

Jiný hlas: Je otázka, jestli to jmenované je tou lidskou řečí. Že řeč mluví, *sie spricht, indem sie das Geheißene...* Mně se zdá, že kdybychom připustili, že to obojí je pojmenování řečí a ne lidským

promlouváním, tak že to nedává vůbec žádný smysl.

Jiný hlas: Jenomže když potom říká, že rozdíl nechává věci věcmi spočívat ve světování světa, a že rozdíl vyvlastňuje věci do klidu součtvěří, tak který rozdíl?

Jiný hlas: No tak samozřejmě ten pravý rozdíl, ten rozdíl, který zakládá řeč.

Jiný hlas: Ale on tady celou dobu hovoří jenom o řeči, on se jenom specializoval na řeč a chce ukázat ten vstup a ten výstup do rozdílu. Že řeč zve, mluví takovým způsobem, že zve do toho rozdílu. Ale to, co tam zve, je poručeno rozdílu samému, aby z něho přišlo. Aby z něho přišlo. Takže to vyzvané on musí nejdříve vyzvat z toho rozdílu a potom je tam zase navrátit do toho rozdílu.

Jiný hlas: Ne, tady právě ti bylo dokázáno, že rozdíly jsou dva, zatímco se to [nesrozumitelné].

Jiný hlas: No ne, to bylo za předpokladu, že to je jenom o té řeči.

Jiný hlas: Ale pak je na vás, abyste to vyložil, aby to dávalo smysl, poněvadž takhle to smysl vůbec žádný nedává.

Hejdánek: Kromě toho není pravda, že je řeč jen o řeči, nýbrž začíná ten odstavec zcela jasně říkat o třetí strofě.

Jiný hlas: No ano, ale teď se dostane přes tu třetí strofu k řeči.

Hejdánek: To znamená, že tam je obojí.

Jiný hlas: On na té třetí strofě chce ukázat, že ta řeč je něco obecnějšího a že to je možno vidět v té třetí strofě, jak ta řeč mluví. Mluví takovým způsobem, že zve svět a věci, aby přišly do rozdílu, ale svět a věci, jsou-li vyzvané, tak musí přijít z toho rozdílu, aby je ta řeč mohla pozvat nazpátek do toho rozdílu. Už jen tady je zajímavé, že ta třetí strofa povolává svět a věci do středu.

Hejdánek: To je to samé.

Jiný hlas: Ale jestli se ten střed rozumí...

Hejdánek: To je předtím vysvětlené, že ten střed je ten rozdíl.

Víte, to nikdy se nedá dokončit, tyhle věci se nikdy nedají dokončit. Podle mého soudu ta první výhoda je, že celá věc, co tady děláme, je, že se koukáme prokousat k tomu textu. Navíc já nemůžu [nesrozumitelné], já tady nejsem arbitr, poněvadž já hlasuju od začátku pro *Heideggera*.